

ÅRSSKRIFT 2022
JUBILEUMSSKRIFT

Föreningen GCI

ÅRSSKRIFT 2022
JUBILEUMSSKRIFT

Index

Ordföranden har ordet 2022	s.6
Ordföranden har ordet 1902	s.10
Den första årsskriften	s.12
Föreningen GCI 120 år!	s.14
Kvinnorna som formade världen. Kvinnliga gymnastikdirektörer 1864-2020	s.26
Elin Falk och folkskolans barn. Bilder från förra sekelskiftet	s.38
Om stegen till Stadionhöjden. En platshistorisk berättelse	s.50
Vi åkte ärligt, men norrmännen sprungo. Om skidsportens framväxt i Sverige	s.64
Margit Nordin. Den enda accepterade kvinnan i Vasaloppet på 48 år	s.72
Rum - Ryt - Rörelse. En liten studie om dans och konsekvenserna av att gå igenom GCI	s.74
När jag själv får välja	s.82
De nya kursplanerna för grundskolan	s.88
Föreningen GCI på nätet	s.90
Länktips.....	s.91
Byängsgården. För alla årstider	s.92
Stipendierapporter från föreningens medlemmar	s.96
Vandringsresa till Cervinia	s.98
Träningsresa till Lemnos	s.100
Fortbildningsresa till Kreta med ToppHälsa	s.102
Randonné i Franska Alperna med UCPA-Resor	s.104
Fortbildning i dans på Mallorca med Funtasifabriken	s.106
Till minne av Britta Öijersten	s.108
Till minne av Barbro Carli	s.110
Till minne av Karin Lindén.....	s.114
Maggies reflektioner	s.118
Presentation av styrelsen	s.122
Årsmöteshandlingar för verksamhetsåret 2021	s.127

Årsskriften finns också publicerad på www.gci.nu

© Föreningen GCI och upphovspersonerna 2022

Ansvarig utgivare: Suzanne Lundvall

Redaktör för text, bild och form: Gitten Skiöld

Formgivare: Fredrik Åslund

Tryck: US-AB Stockholm 2022

Föreningen GCI

1902 - 2022

Foto från Föreningen GCI:s 120-årsjubileum: Privat. Foto av interiör från Gamla GCI:
Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek, Stockholm

Ordföranden har ordet 2022

av Suzanne Lundvall

Den 7 maj 2022 firade Föreningen GCI sitt 120-årsjubileum. En imponerande ålder kan man tycka. Och vilket härligt jubileum med seniora och juniora medlemmar det blev! Tillsammans med Eva Kraepelien Strid hade styrelsen under det gångna året målmedvetet arbetat med att skapa ett program som kunde uppmärksamma både historiska och nutida aspekter. Ambitionen var att varje medlem som deltog i jubileet skulle känna sig berikad av något den mötte och delade med andra under dagen. Jag tror att vi lyckades. Ett stort tack till alla som arbetade med att göra detta jubileum möjligt!

Här i årsskriften går att ta del av de presentationer som gavs: föreläsningen om de tidiga kvinnliga pionjärens entreprenörskap med idrottshistorikern Hans Bolling, en kulturhistorisk berättelse om varför GIH ligger där det ligger med professor Peter Schantz, samt Gun Lunds presentation om hur och varför dansen tog över hennes liv, då hon utexaminerats från GCI i mitten av 1960-talet.

Genom att blanda tillbakablickar med nya och nygamla rörelsepraktiker som yoga, självförsvar, squaredans, och samtal om ämnet idag, erbjöd dagen ett innehåll för alla. Under middagen bjöds sedan på förlösande skratt, när de två stand-up komikerna Malin Appeltoft och Yvonne Skattberg gav föreställningen "Att arbeta i skolan". Läraryrket framstår onekligen som komplett komplext, (o)möjligt, utmanande och så givande! I årsskriften finns ett härligt bildsvep från jubileets samlade begivenheter.'

Varför skapades Föreningen GCI?

Meningen med ett jubileum är att med distans kunna blicka bakåt och uppmärksamma människor som har plöjt upp spår för oss som kommit efter. Låt mig kort påminna om varför Förening GCI grundades och vad den gör alltjämt idag: Föreningen GCI bildades den 13 april 1902, eftersom de kvinnliga gymnastikdirektörerna hade behov av en egen intresseförening, ett eget nätverk, som bevakade just deras frågor. Det rörde sig bland annat om att utverka och informera om tjänster och anställningar, och att dela den allra senaste kunskapen inom professionen. En pragmatisk metod var att ta saken i egna händer.

Grundarna av Föreningen GCI insåg det livsviktiga i att hålla en hög kunskapsnivå, för att kunna hävda sin legitimitet som fullvärdiga gymnastikdirektörer.

Detta var strategiskt viktigt i en tid då män rekommenderade män, och de kvinnliga gymnastikdirektörerna lätt kunde osynliggöras. Det var alltså en prioriterad uppgift för Föreningen GCI att skapa och upprätthålla en kollegial gemenskap och kompetens. De som kunde bli medlemmar i Föreningen GCI var inledningsvis kvinnliga gymnastikdirektörer, som hade examinerats vid Gymnastiska Central Institutet (GCI) i Stockholm.

Idag är lärare som är behöriga att undervisa i idrott och hälsa välkomna som medlemmar, både kvinnor och män, oavsett var man har examinerats som lärare i ämnet.

Fortbildning i fokus

I paragraf 1 i stadgarna står: *Föreningen GCI, grundad år 1902, har till ändamål at arbeta för sammanhållningen mellan gymnastikdirektörer/lärare i idrott och hälsa, samt att underhålla och öka medlemmarnas intresse för och kunskap i skolämnet idrott och hälsa. Detta sker genom kurser, studieresor, föredrag och erfarenhetsutbyte..*

Med en drygt 120-årig distans till föreningens bildande går att konstatera att Föreningen GCI har fyllt många och olika behov genom decennierna. Redan från start gavs såväl kortare som längre fortbildningskurser – en del så långa som 10 dagar.

De första åren handlade kurserna ofta om gymnastik för och rehabilitering av den sjuka kroppen, vilket inte är så märkligt eftersom de kvinnliga gymnastikdirektörerna utbildades till både sjuk- och friskgymnaster (som det kallades då). Idag ges fortfarande kurser som har fokus på nya forskningsrön och rörelsepraktiker, vilka kan inspirera till att förändra och utveckla formerna för undervisningen inom idrott och hälsa.

Resurser till stöd för utveckling och hälsa

Tidigt kom ett "donationssystem" i gång bland medlemmarna i syfte att kunna möta behovet av kompetensutveckling, men även för att kunna ge medlemmar stöd vid försvagad hälsa. När de kvinnliga gymnastikdirektörerna hade kursträffar donerade de ofta mindre belopp till Föreningen GCI. Dessa små belopp har sedan genom en omsorgsfull förvaltning gradvis växt till en imponerande fond, Samfonden.

Utöver denna fond förvaltar Föreningen GCI ytterligare två fonder, som kommit till genom två större donationer.

År 1932 donerade Sally Högström, f d lärarinna vid GCI och känd gymnastikprofil, sin stuga i Orsa i Dalarna till Föreningen GCI med motivet att skapa en plats för rekreation. Hon såg även till att när Kvinnliga gymnastiksällskapet samma år upplöstes, fördes medel från denna förening över till Föreningen GCI. Tillgångarna placerades i en fond med ändamål att användas till kostnaderna för driften av Sallys stuga. I mitten av 1980-talet ersattes Sallys stuga av Byängsgården i Tällberg, ett modernt hus med större kapacitet.

Den andra större donationen kom under 1970-talet när Fredrika Bremer-Förbundet bad om att få föra över en fond donerad av Elin Falk. Orsaken till detta var att det var få medlemmar i Fredrika Bremer-Förbundet som uppfyllde fondens villkor (sökande skulle ha gymnastikdirektörsexamen), vilket Falk hade påbjudit genom sitt testamente. Föreningen GCI tog tacksamt emot Elin Falks fond. Läs mer här i årsskriften om våra stipendier och vad de har använts till de senaste åren.

I dag kan endast våra kvinnliga medlemmar söka stipendier från de befintliga fonderna. Arbete pågår därför med att etablera en ny fond, där både män och kvinnor kan söka stipendier för kurser och utvecklingsprojekt. Förutom strikta krav från Länsstyrelsen, när det gäller att bilda en ny fond (stiftelse) är Föreningen GCI beroende av medlemmarnas vilja att bidra med pengar för att kunna skapa en ny fond.

Den "filantropiska viljan" ser inte ut på samma sätt idag som i början av 1900-talet, och kanske tar vi för givet att stat och kommun ska ansvara för våra behov av kompetensutveckling.

Värdet av att mötas

120-årsjubileet satte på många sätt fingret på värdet av att mötas som kollegor, att kunna delta tillsammans på föreläsningar, praktiska pass och ha tid för samtal däremellan. Många som arbetar i skolan är ensamma slitvargar som längtar efter att jobba mer gemensamt, dela utvecklingsidéer, pröva nytt och hitta lösningar.

De tidiga gymnastikdirektörerna visste att det kollegiala behövdes och att individen och gruppen utvecklas med hjälp av olika former av nätverk.

År 1902 insåg Föreningen GCI att den hade en mycket viktig funktion att fylla. Den uppgiften kvarstår fortsatt.

Tack!

Ett stort tack riktas till våra framsynta, stridbara och modiga företrädare.

Varmt tack också till alla våra yngre och äldre medlemmar som bidrar till den värdefulla verksamheten i vår 120 år gamla förening!

Kurs i Föreningen GCI:s regi på Östermalms IP 1909. Deltagarna spelade hockey och övade spjutkastning och stavhopp. Instruktor var Bruno Söderberg, olympisk medaljör i stavhopp 1908. (Källa: Vandringsboken, se sid 13 i årsskriften).

Ordföranden har ordet 1902

På initiativ af några kvinnliga gymnaster från Gymn. Centr. Inst. utlystes i mars 1902 ett möte för att öfverlägga om bildandet af en förening för kvinnl. gymnaster, som utgått från detta institut. Å mötet beslöts bildandet af en dylik förening och uppdrogs åt en styrelse att utarbeta förslag till stadgar för densamma. Vid ett nytt möte d. 13 april s. å. diskuterades och antogs styrelsens förslag till stadgar, och **Föreningen G. C. I.** konstituerades.

Då vi nu utsända vår första redogörelse för föreningens verksamhet, är det under förhoppning, att detta vårt företag skall kunna leda till större intresse för föreningen. Ett af dennas syften är ju att åstadkomma större sammanslutning och mera samarbete emellan gymnaster. Att detta är af behovet påkalladt, torde hvar och en erkänna, som något arbetat i vare sig frisk- eller sjukgymnastik. Huru ofta står man icke frågande inför ett sjukdomsfall, som man fått till behandling; huru stor nytta skulle man icke ofta hafva af andras erfarenheter, om dessa blefve bekantgjorda? Att friskgymnasten å sin sida skulle hafva, också hon, stor nytta af samarbete med kamrater, lär väl icke heller kunna bestridas. För att vår förening verkligen skall kunna blifva en föreningslänk gymnasterna emellan, måste vi vara mindre förbehållsamma gentemot hvarandra. Styrelsen beder därför: låt frågorna och förslagen till diskussionsämnen inslyta i riklig mängd,

och den vill göra sitt bästa att besvara frågorna och låta debattera diskussionsämnena.

Af den följande redogörelsen framgår att föreningen fått grunden till ett bibliotek, dessa böcker stå afgiftsfritt till föreningen G. C. I:s medlemmars disposition, vidare har Fröken Louise Wikström godhetsfullt åtagit sig platsanskaffningsbyråns skötande. I framtiden hoppas vi också på att få en egen lokal m. m. Men för att hvad vi redan hafva skall kunna hållas vid makt samt någon vidare utveckling nås, fordras större intresse och anslutning.

I förordet till Föreningen GCI:s allra första årsskrift redogjordes både för bakgrunden till grundandet av föreningen och för de mest aktuella frågorna 1902-1903.

Den första årsskriften

av Gitten Skiöld

I sin första årsskrift samlade Föreningen GCI:s styrelse under ordföranden Hedvig Malmström den nybildade föreningens stadgar, mötesprotokoll och matrikel för de 78 medlemmarna verksamhetsåret 1902–1903.

Dessutom återgavs flera föreläsningar och åsiktsutbyten från föreningens sammankomster.

Här finns bland annat medlemmen fil kand Eva Brauns föredrag ”Om stegring inom friskgymnastiken” som följdes av en diskussion rörande frågorna ”Fungerar gymnastiken som vederkvickelse eller tröttande arbete?”, och ”Hur kan man individualisera övningarna i det lingska systemet så att de passar tankearbetare [intellektuellt arbetande], kroppsarbetare och barn?”. Flera inlägg citerades också, bland andra följande:

Eva Braun: ”Man skall gifva tankearbetare rörelser, så att de glädja sig åt rörelsen, lära dem att tänka på sin kropp, idka sport o. s. v., lära dem känna sin kraft samt att de förmedelst gymnastik kunna utföra mera tankearbete.”

Elin Falk: ”Tankearbetare äro lättare att komma åt med teori. Man bör därför ge dem undervisning om gymnastikens ändamål genom t. ex. populära föreläsningar.”

Elisabeth Tjäder: ”Tror ej att tankearbete och hjärnans verksamhet vid utförandet af rörelse kan trötta hjärnan på samma sätt. Man måste tänka på efterverkan, att den genom rörelse förbättrade cirkulationen inverkar restaurerande på hjärnan.”

Sally Högström: ”Vi måste inverka på skolorna för att få lämplig och tillräcklig tid till gymnastiken, då skulle den nog ej bli så tröttande.”

Den första styrelsens ledamöter

Hedvig Malmström, 39 år, ex 1885. Ordförande

Elisabeth Tjäder, 33 år, ex 1891. Sekreterare

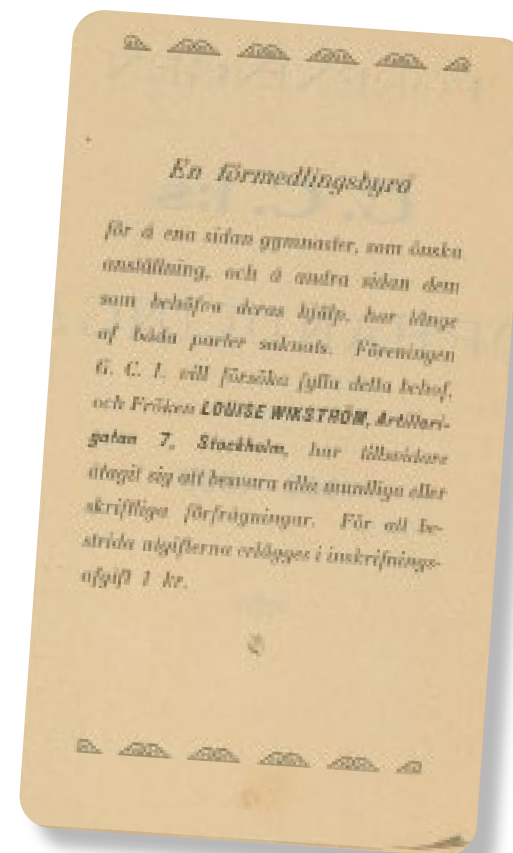
Karin Ekdahl, 24 år, ex 1901. Kassaförvaltare

Jenny Wallroth, 46 år, ex 1885. Initiativtagare till det första mötet för den blivande föreningen

Louise Wikström, 45 år, ex 1881. Ansvarig för föreningens platsanskaffningsbyrå

Elin Falk, 30 år, ex 1895. Ansvarig för föreningens bibliotek

Eveline Jonassohn, 40 år, ex 1891. Övrig ledamot

På den första sidan i årsskriften 1902–1903 finns information om den av föreningen just startade arbetsförmedlingen, som sköttes av styrelseledamoten Louise Wikström i bostaden.

Läs mer

Bolling, H & Yttergren, L red (2013). *200 år av kroppsbyggnad. Gymnastiska Centralinstitutet/ Gymnastik- och idrottshögskolan 1813–2013*. Davidssons Tryckeri AB Växjö.

Briandt-Östman, A-M, red (2002). *Föreningen GCI-GIH Jubileumsskrift 100 år*. Bratts tryckeri AB Jönköping.

Halldén, O (1996). *Vandringsboken. En femtioårig brevväxling mellan kvinnliga gymnastikdirektörer examinerade 1893 från Kungliga Gymnastiska Centralinstitutet*. Stockholm: HLS.

Lundvall, S. & Meckbach, J. (2003). *Movement in Motion – the subject gymnastics in the PE-teacher training programme at GCI/GIH in Sweden during the years 1944–1992 (dissertation)*. Stockholm: GIH.

Carli, B. (2004). *The making and breaking of the female culture. The History of Swedish Physical Education 'In a Different Voice' (dissertation)*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Ottosson, A. (2010). *The first historical movements of kinesiology: scientification in the borderline between physical culture and medicine around 1850. The International journal of the history of sport*, 27(11), 1892–1919.

Föreningen GCI 120 år!

av Suzanne Lundvall, Barbro Carli och Ingrid Bergström

Vilka funktioner har föreningen fyllt under de gångna 120 åren? Här följer en översiktlig sammanfattning.

År 1864 fick kvinnor tillträde till yrkesutbildning vid Gymnastiska Centralinstitutet, GCI. Till en början var det ett fåtal kvinnor som läste den pedagogiska och den medicinska (sjukgymnastiska) kursen. Allt eftersom antalet kvinnliga studenter ökade, växte också insikten om att skoltjänster inte med automatik öppnades för kvinnor. Inte heller rätten att öppna egen praktik var självklar.

Vid det förra sekelskiftet insåg en grupp GCI-utbildade kvinnor att de måste organisera sig och stötta varandra, om deras profession skulle tas på allvar och deras kompetens upprätthållas. I gruppen fanns bland andra Karolina Widerström, Sveriges första kvinnliga läkare, Elin Falk, som tog strid för att skolgymnastiken skulle anpassas till barnen och inte tvärtom, och Hedvig Malmström, läkarutbildad i USA och lärare i sjukgymnastik vid GCI. Tillsammans med fyra andra yrkessystrar grundade de år 1902 Föreningen GCI. Till första ordförande utsågs Hedvig Malmström. Föreningen blev omedelbart framgångsrik. Redan det första året anordnades en 9 dagar lång fortbildningskurs med 138 deltagare!

Inget gymnastproletariat!

Ett centralt mål för den nygrundade Föreningen GCI var ”att förhindra uppkomsten av ett gymnastproletariat” genom att öka gemenskapen och det yrkesmässiga samarbetet och därigenom förbättra villkor och förutsättningar för kvinnliga gymnastikdirektörer.

Föreningen inrättade snart en egen platsbyrå för förmedling av tjänster och uppdrag, men engagemanget sträckte sig långt utöver frågor som rörde arbetsmarknad, lön och undervisning. Att skapa sig synlighet, inflytande och makt var mycket angeläget. För den första generationens kvinnliga frisk- och sjukgymnaster var det otänkbart att nöja sig med en andrarangsplats i samhället, och föreningen samverkade bland annat med andra kvinnoorganisationer kring rösträtt och kvinnosaksfrågor, skrev petitioner och svarade på remisser från Kungl. Maj:t.

Fram till början av 1930-talet var föreningen även remissinstans för fackliga frågor. Därefter tog Svenska Gymnastiklärarsällskapet, SGS, ensamt över denna rätt.

Långt fram i tiden vittnar styrelseprotokollen också om en påtaglig omsorg om medlemmarna, både inom landet och i krigsdrabbade områden utomlands. Vad kunde man bistå med? Hur kunde man hjälpa, stötta?

Den viktiga kursverksamheten

Redan från början var kursverksamheten en mycket väsentlig del av föreningens kärnverksamhet. Genom det nätverk som kvinnorna förfogade över, kunde de senaste rönerna från frisk- och sjukgymnastiken plockas upp och spridas till medlemmarna. Kurserna förmedlade också bland annat nya idéer inom skolgymnastik, dans och idrott. Dessa nyheter kunde väcka både livlig debatt och rena konflikter. Hur skulle föreningen till exempel ställa sig till kroppsövning som inte utgick från Lings gymnastiska system, förslag till ”mjukare” dagövningar i folkskolan, dans och rytmik? Och på vilket sätt skulle kvinnor engagera sig i den framväxande idrotten?

Inledningsvis var kurserna långa. De kunde pågå i över en vecka och lockade också utländska deltagare. Vid mitten av 1900-talet minskar antalet dagar, och en regelbunden lördagsverksamhet etableras. Ju närmare vår egen tid vi kommer, desto kortare blir kurserna, samtidigt som de renodlat sjukgymnastiska inslagen minskar. Under 1980-talet sker också en anpassning till den förändrade arbetstiden för lärare och kurser börjar förläggas till vardagkvällar.

EXEMPEL PÅ KURSER ÅR 1907

- Tabes Dorsalis. Dess behandling
Elisabeth Tjäder
- Några viktiga fel vid Gif-akt-ställningen
Elisabeth Tjäder
- Reseminnen och reformtankar
Elin Falk
- Jacques Dalcroze. Gymnastique Rythmique
Louise Wikström

Exempel på kurser 2021–2022

• Vad kan idrottslärare lära från träningsbranschen och vice versa? <i>Lovisa Sandström</i>	Digitalt
• Dansspel som läromedel <i>Béatrice Gibbs</i>	GIH
• Soma Move Workshop <i>Linus Johansson, Cecilia Gustafsson</i>	GIH
• Nätverksträff med diskussioner om den nya kursplanen <i>Föreningen GCI</i>	GIH

Seniorsektionen

Seniorsektionen bildades år 2005 som ett komplement till Föreningen GCI. Verksamheten består av kurser och träffar och omfattar social samvaro, diskussioner, kunskaper och färdigheter. Åren 2021–2022 har Seniorsektionen bland annat erbjudit föreläsningar om benskörhet respektive goda bakterier, liksom praktiska pass i square dance, yoga, dans och vandring.

Stipendiefonderna

Ytterligare ett led i Föreningen GCI:s arbete för förbättrade villkor och förutsättningar för medlemmarna, är möjligheten att söka bidrag för att kunna delta i fortbildning eller få stöd vid försvagad hälsa. Många är vittnesmålen från frisk- och sjukgymnaster om betydelsen av att kunna delta i en kurs – kanske till och med utomlands –, träffa kolleger och utbyta erfarenheter. Också värdet av att ha fått ekonomiskt stöd för vård eller rekreation beskrivs ofta.

De första stipendiefonderna inrättades några få år efter föreningens grundande. År 1906 skänkte till exempel den 34-åriga medlemmen Signe Andersson 200 kr, motsvarande cirka 12 000 kr i dag, till stipendieändamål. Fyra år senare grundades en stipendiefond för studieresor. Under de följande decennierna etablerades flera fonder för hjälp och stöd, bland annat Elisabeth Tjäders hjälpfond, Ester Svallings Stipendiefond för Studieresor, Maja Jonssons Hjälpfond, Louise von Bahrs fond och Föreningen GCI:s Hjälpfond till minne av Stockholms Kvinnliga Gymnastikförening 1885–1926.

I mitten av 1980-talet ansvarade föreningen för ett flertal olika fonder testamenterade från medlemmar. Vi lyckades då genomföra en sammanslagning av samtliga fonder under det gemensamma namnet Samfonden. Det gjorde det enklare att administrera fonderna och stipendierna. Vid samma tid fick vi dessutom överta förvaltningen av Elin Falks fond från Fredrika Bremerförbundet. Avkastningen skulle gå till fortbildning, studieresor och stöd vid försvagad hälsa till kvinnliga gymnastikdirektörer, så det passade mycket bra.

Fonderna har genererat god avkastning. De har kontinuerligt ökat i värde, trots upp- och nedgångar på börsen. De senaste 20 åren har föreningen fördelat cirka 500 000 kr i stipendier och stöd varje år. Av avkastningen utgör utdelningen 80% och reinvesteringar 20 %.

Ändamålen för sökta stipendier har under de senaste åren alltmer gått från att röra fortbildning i idrottsämnets innehåll till kurser med träning under en vecka utomlands.

En liten del av stipendierna ges till studieresor och stöd vid försvagad hälsa.

År 2020 inrättade föreningen en ny fond, Brittas fond, som är öppen både för manliga och kvinnliga medlemmar. Medel från Brittas fond ska bland annat kunna gå till utveckling av idrottsämnet och inköp av material. Fonden är under uppbyggnad, men det har visat sig svårt att hitta donatorer, såväl för små som stora bidrag.

Sallys stuga och Byängsgården

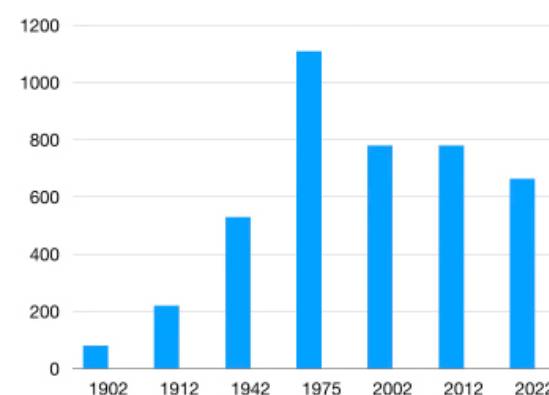
I början av 1930-talet skänkte läraren vid GCI, föreläsaren och debattören Sally Högström sin stuga i Orsa till föreningen för medlemmarnas rekreation. Hon såg också till att medel för driften ställdes till föreningens förfogande.

Femtio år senare sålde föreningen Sallys stuga och köpte i stället ett rymligt, modernt hus i Tällberg – Byängsgården, mycket uppskattad av medlemmarna för rekreation, fortbildning, jubileer och andra sammankomster.

Föreningsmedlemmar över tid

Antalet medlemmar ökade stadigt under de första drygt 70 åren. Den högsta nivån nåddes i mitten av 1970-talet, då den estetiska gymnastiken med inslag av jazz och fridans var som mest omfattande i lärarutbildningen och kanske också i skolorna. Efter samundervisningens införande minskade det kontinuerliga behovet av fortbildning i estetisk gymnastik. Intresset för olika former av dans kvarstår dock bland föreningens medlemmar.

Antalet medlemmar 1902–2022

Sedan sjukgymnastutbildningen skilts från GCI år 1934 har inga sjukgymnaster rekryterats som medlemmar.

Manliga medlemmar gavs tillträde till föreningen i början av 1980-talet. Detta går att tolka som ett tecken på att behovet av ett eget "rum" för kvinnliga lärare då upphört, men så enkelt är det nog inte. Fortfarande behöver flickors och kvinnors rätt till utbildning i rörelse bevakas och utvecklas. Det gäller bland annat att ha tillgång till idrottsanläggningar avsedda för idrotter som engagerar många flickor och kvinnliga ledare, till exempel ridhus och gymnastikanläggningar.

I dag har föreningen ca 665 medlemmar, varav ett fåtal, varmt välkomna, manliga medlemmar.

Årsskriften

I stadgarna från 1902 står att föreningens organ tills vidare skulle vara dåvarande Skandinaviska Gymnastikläraresällskapets Tidskrift i Gymnastik, men redan 1904 gav man ut en egen årsskrift, som omfattade de första verksamhetsåren.

Lördagen den 7 maj 2022 firade Föreningen GCI sitt 120-årsjubileum på GIH i Stockholm. Föreningens omtyckta symbol "Flickan" var med på jubileet i sällskap av två av de första medlemmarna, Elin Falk och Sally Högström.

Föreningen GCI:s årsskrift tillställs fortfarande medlemmarna kostnadsfritt. Årsskriften ges också till GIH:s bibliotek, Kungl. biblioteket och Riksarkivet. Även i Byängsgården finns ett stort antal årgångar av årsskriften.

Framtiden?

En utmaning för alla ideella föreningar är att rekrytera nya medlemmar och hitta former för sin verksamhet som passar målgruppen. Så är också fallet för Föreningen GCI. Genom att ständigt bevaka skolfrågor, uppmärksamma fortbildningsbehov och förvalta stipendiefonderna på ett klokt sätt, arbetar föreningen vidare in i framtiden.

(Texten bygger huvudsakligen på artikeln "Ett JA till utveckling – Föreningen GCI 110 år" av Suzanne Lundvall och Barbro Carli, ursprungligen publicerad i Föreningen GCI:s årsskrift 2013.)

Ett 80-tal medlemmar deltog i jubileumsdagens mycket uppskattade program, som innehöll intressanta föreläsningar och omväxlande praktiska övningar, god lunch och festlig middag.

Bilder från jubileumsdagen

7 maj 2022 på GIH i Stockholm

Röstcoachning med Anna Rosén

20 Foton: Föreningens medlemmar

Ingrid Bergström och Maggie Norheden

Självförsvar i skolan med Omar Ahmedin.
Här Jonas Backlund och Béatrice Gibbs.

Cecilia Linton och Annika Jansson

Peter Schantz och Gunilla Wiberg

Anna Rosén ledde Yoga – långsamma rörelser i skolan

Hans Bolling berättade om de kvinnliga pionjärerna vid förra sekelskiftet.

Gunilla Dessen, tidigare ordförande i Föreningen GCI.

Squaredans-pass under Stefan Sidholms ledning.

Gun Lund talade om temat "Rum – Rytym – Rörelse".

Suzanne Lundvall, ordförande i Föreningen GCI.

Kvinnorna som formade världen

Gruppbild från Gymnastiska centralinstitutets bakgård med de nyantagna eleverna vid kursstarten hösten 1891 redo att ta sig an världen.

Till vänster i förgrunden läraren Mathilda Öhman (1838–1910) dotter till en skräddarmästare som tidigt övergav sin familj och reste till England. Modern lyckades ge Mathilda en utbildning utöver folkskola. Hon tog examen från GCI 1866, arbetade där som biträdande lärare 1866–1884 och ordinarie lärare 1884–1899. Under sin utbildning var hon klasskamrat med Rosita Heikel, den första icke-svenska kvinnan vid GCI, och Finlands och faktiskt hela Nordens första kvinnliga läkare med nationellt utfärdad legitimation.

Nummer 11 från vänster i den nedersta raden är Louise von Bahr (1870–1940), blivande ordförande för Föreningen GCI 1917–1935.

Kvinnliga gymnastikdirektörer 1864–2020

av Hans Bolling och Leif Yttergren

I sin kommande bok *Kroppens apostlar* analyserar historikerna Hans Bolling och Leif Yttergren karriärmöjligheter och livsöden hos ett flertal kvinnor som utbildades vid GCI/GIH under åren 1864–2020. Författarna betonar kopplingen mellan det förra sekelskiftets kvinnorörelse och de kvinnliga gymnastikdirektörerna, och visar att GCI gick i fronten för kvinnors högre utbildning i Sverige.

Hans Bolling och Leif Yttergren är verksamma vid GIH i Stockholm. Speciellt för Föreningen GCI berättar de här om några av sina forskningsrön.

Svensk gymnastik och det stora inflytande den en gång hade på internationell kroppskultur ses i dag i bästa fall som en rolig kuriositet; för de flesta är det något helt okänt. Men det fanns en tid då representanter för den svenska gymnastiken, känd som linggymnastiken efter sin upphovsman Per Henrik Ling, var välrenommerade och efterfrågade experter långt bortom landets gränser.

Redan under 1800-talets andra hälft fick kvinnor som studerat vid den i flera hänseenden unika utbildningsinstitutionen Gymnastiska centralinstitutet i Stockholm möjlighet att arbeta som gymnastiklärare och lärare vid högre utbildningsinstitut, som sjukgymnaster vid gymnastikinstitut och kurorter, eller att helt enkelt etablera sig som entreprenörer inom kroppskultur och själva grunda gymnastikskolor och gymnastikinstitut.

Likt manliga ingenjörer sökte de sig utomlands, dels därför att möjligheterna för en framgångsrik internationell karriär var goda, dels i syfte att skaffa erfarenheter och kvalificera sig för en kommande tjänst i Sverige.

Men de kvinnliga gymnastikdirektörerna ville också missionera för linggymnastiken och därmed ge fler människor möjligheten att ta del av det goda den kunde göra för kropp och själ.

En kvalificerad internationell arbetsmarknad

Gymnastycket var ett tidigt exempel, kanske det första, på en väl fungerande internationell arbetsmarknad för svenska kvinnor med högre professionsutbildning. Vid sekelskiftet 1900 återvände exempelvis gymnastikdirektören Hedvig Malmström (1863–1950) – examen från GCI 1885 – till Sverige efter att under halvtannat decennium ha arbetat utomlands.

Hon hade då hunnit med att grunda och driva eget gymnastikinstitut i finska Vasa tillsammans med kurskamraten Jenny Wallroth (1856–1940), arbetat vid Johan Oldevigs gymnastikinstitut i tyska Dresden och tillbringat ett decennium i USA, där hon ägnat sig åt undervisning och sjukgymnastik, men även avlagt läkarexamen vid Cooper Medical College i San Francisco, föregångaren till Stanford University School of Medicine.

Hedvig Malmströms utländska examen gav henne dock inte möjlighet att arbeta som läkare i Sverige. Efter hemkomsten arbetade hon i stället som lärare i sjukgymnastik vid GCI, och senare inom "Stockholms allmänna gymnastikavdelningar" (Saga). År 1902 blev hon ordförande i den nybildade Föreningen GCI, som grundats efter initiativ från Jenny Wallroth, och år 1911 i "Kvinnliga gymnastikföreningen Sverige" som låg bakom de kvinnliga gymnastikuppvisningarna under OS i Stockholm 1912.

Tidig högre utbildning för kvinnor

När GCI öppnade sina portar för kvinnor år 1864 var det en av de första högre svenska professionsutbildningarna i Sverige som gav kvinnor tillträde. Efter att ha undervisats i både sjuk- och friskgymnastik kunde de ta examen – från 1887 och under 90 år framåt med den statusfyllda titeln gymnastikdirektör. Utbildningen lockade såväl svenska som utländska studenter.

I boken *Kroppens apostlar: Kvinnliga gymnastikdirektörer 1864–2020* analyserar vi GCI/GIH-utbildade kvinnors livsöden och karriärmöjligheter.

Syftet med studien är att undersöka förutsättningarna för kvinnor med högre professionsutbildning att dra nytta av de möjligheter som utbildning ger, men också att säga något om synen på och utvecklingen inom kroppskultur, idrott och hälsa, liksom inom arbetsmarknad och utbildning.

De frågeställningar som organiserar undersökningen är:

1. Vilka var kvinnorna som sökte sig till GCI/GIH? Vilka tillgångar hade de med sig vad gällde social bakgrund, utbildning och nätverk? Varifrån kom de?
2. Hur såg deras karriärer ut? Vilket handlingsutrymme hade de civilt och professionellt? Vad innebar giftermål och familjebildning för deras handlingsutrymme? Hur har yrkesrollen och dess status sett ut och förändrats över tid?
3. Hur organiserade sig kvinnorna genom åren? Hur tillvaratog de sina yrkesmässiga intressen?

Vilka kvinnor sökte sig till GCI/GIH?

Här finns inte utrymme att besvara alla frågeställningar, men nedan bjuds på några smakprov. Svaret på frågan om vilka som sökt sig till GCI/GIH säger oss inte enbart något om de blivande gymnastikdirektörernas bakgrund, utan även något om vilka möjligheter det offentliga utbildningsväsendet erbjudit kvinnor över tid. Kön har sedan 1864 inte varit formellt diskvalificerande, när det gäller antagningen till GCI/GIH. Men att ge individer tillgång till offentligt finansierade högre utbildningar, utan att samtidigt ge dem möjlighet att kvalificera sig för dessa via det offentliga utbildningssystemet, innebär att de aktuella utbildningarna blir tillgängliga endast för privilegierade grupper.

I linje härmed har vi undersökt relationen mellan utbildning och klass. Resultaten visar att vilka som sökte sig till GCI/GIH i hög grad återspeglar det svenska samhällets utveckling med ökande jämlikhet sedan demokratin börjat införas och de statliga läroverken öppnats för flickor år 1927. De som studerade vid GCI före första världskriget kom närapå uteslutande från samhällets övre skikt. Kvinnor från högreståndsmiljöer var vanligt förekommande i elevmatriklarna, medan arbetarklassens kvinnor var sällsynta. Möjligheten att skaffa sig den nödvändiga kompetensen för att kvalificera sig för studierna och ta examen vid GCI var en tydlig klassmarkör.

Under mellankrigstiden inleddes en förändring. Den utbildningspolitiska demokratiseringen innebar att poolen kvinnor som kunde söka till GCI blev större. Ett skäl till att just GCI lockade ambitiösa och uppåtsträvande kvinnor var att utbildningen var relativt kort, två år, och att examen ledde till ett vädefinierat yrke, inom vilket det fanns goda utsikter till arbete.

Ett tydligt belegg för att det tidigt fanns en efterfrågan på kvinnliga gymnastikdirektörer, är att antalet utbildningsplatser i det närmaste fyrdubblades för dem under 1900-talets första decennium. GCI började ge den kvinnliga kursen varje år, samtidigt som privata Arvedsons gymnastikinstitut i Stockholm och Sydsvenska gymnastikinstitutet i Lund gavs behörighet att utexaminera gymnastikdirektörer.

Breddad rekrytering ger ökad social rörlighet

Under 1960- och 1970-talen blev högre utbildning än mer tillgänglig. En konsekvens av nyrekryteringen inom utbildningsområdet blev att den sociala mobiliteten ökade. 1970-talets kvinnliga gymnastikdirektörer passade in i detta mönster och blev i många fall klassresenärer.

Denna demokratiseringsprocess inom den högre utbildningen har sedan fortsatt under parollen breddad rekrytering.

Samtidigt som den sociala basen för rekrytering av gymnastikdirektörer breddades, förändrades deras ställning på arbetsmarknaden. Från att ha varit oberoende specialister när det gällde att behandla befolkningens kroppar – friska och sjuka – kom gymnasterna att underordnas den framväxande välfärdsstatens strukturer. Sjukgymnastiken kom till exempel att på ett entydigt sätt föras in under läkarkårens kontroll, vilket tydliggjordes av uppdelningen av utbildningen i en friskgymnastik- och en sjukgymnastikutbildning vid GCI år 1934.

Den mest framstående kroppskulturella entreprenören bland GCI:s alumner är Martina Bergman-Österberg (1849–1915). Efter examen år 1881 anställdes hon som gymnastikinspektris vid Londons skolstyrelse. År 1885 startade hon ett eget gymnastikinstitut för kvinnor i London med GCI som förebild. Institutet blev framgångsrikt och flyttades 1895 till Dartford i sydöstra England, där hon verkade till sin död. Det skulle dröja till 1930-talet innan liknande utbildningsinstitutioner för män skapades.

Genom hela livet propagerade Martina Bergman-Österberg aktivt för kvinnors rättigheter och möjligheter att försörja sig själva. Hon var också stordonator till kvinnorörelsen, och bland annat den viktigaste mecenaten för "Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt"; så var hon också kusin till den ledande svenska rösträttskämpen Signe Bergman, som i sin ungdom arbetat vid hennes gymnastikinstitut i England.

Varifrån kom studenterna?

Inom den demografiska forskningen diskuteras faktorer som gör att folk lockas till eller lämnar ett geografiskt område. Från 1800-talets sista decennier och under 100 år framåt kom de kvinnor som sökte sig till GCI/GIH i Stockholm från alla delar av Sverige och i viss mån även från utlandet.

Att utbilda sig vid den unika utbildningsinstitution som GCI/GIH utgjorde hade alltså länge en stark så kallad pullfaktor. Utbildningen bidrog till att locka begåvade studenter till Stockholm.

Ett exempel på en utländsk student är danskan Ellen Becker (1871–1937) som tog examen 1893 och sedan reste till England och arbetade som sjukgymnast i ett överklasshem.

Som utbildad vid anrika GCI och dotter till en jylländsk borgmästare och häradshövding, reagerade hon starkt på det rigida engelska klassamhället, eftersom hon upplevde att hon inte uppfattades som ”presentabel i fint sällskap”, i stort sett inte mer värd än en guvernant, vars utbildning bestod i att tala franska, måla, spela och dansa.

Det som gör Ellen Becker speciell är att hon lyckades lösa den för kvinnor runt sekelskiftet 1900 så svåra kombinationen att göra yrkeskarriär och bilda familj. Hon gifte sig 1902 med konstnären Johannes Kragh. Paret gjorde före giftermålet upp om att Ellen skulle fortsätta med det arbete hon brann för, och hon kom att ägna större delen av sitt yrkesliv åt sjukgymnastiken, huvudsakligen vid Hjemmet for Vanføre och Ortopædisk Hospital i Köpenhamn. Inte heller barnafödande inkräktade på Beckers yrkesverksamhet. Samma dag som hennes första barn föddes behandlade hon fyra patienter och ledde en gymnastiklektion. Hon arbetade också under den period som hon ammade sin dotter. Becker var även socialt engagerad, vilket bland annat tog sig uttryck i hennes insatser för barn och offer för första världskriget, och i att hon tillsammans med några kollegor startade ett gymnastikinstitut, som gav fri vård till samhällets utsatta.

En språngbräda för vidare yrkeskarriär

På grund av separeringen av frisk- och sjukgymnastiken vid GCI, blev skolvärlden den helt dominerande arbetsgivaren under efterkrigstiden. Samtidigt kom gymnastikdirektörerna i allt större utsträckning att göra karriärer utanför det kroppskulturella fältet, eftersom en examen från GCI/GIH kunde utgöra en språngbräda för en vidare yrkeskarriär. Detta hade dock gällt även under 1800-talet, vilket bland annat framgår av att flera av Sveriges första kvinnliga läkare också hade tagit examen från GCI, bland dem Helsingborgsbördiga Karolina Widerström och Julia Brinck, som båda gick ut 1875.

Karolina Widerström (1856–1949) har gått till historien som den första kvinnan med svensk läkarlegitimation, medan den mindre uppmärksammade Julia Brinck (1854–1926) verkligen kom att forma kroppar internationellt.

Efter sin examen drev hon sjukgymnastikinstitut i Helsingborg under somrarna och arbetade vid institut i Tyskland, Frankrike och Schweiz vintertid. År 1880 fick hon tjänst som gymnastiklärare vid Ladies' College på kanalön Guernsey.

Två år senare inledde hon studier vid the London School of Medicine for Women. År 1886 avlade hon sin medicine kandidatexamen i Dublin, som enda kvinna bland 52 män, varefter hon året därpå disputerade vid universitetet i Bern på en avhandling i muskelfysiologi. Hon öppnade sedan egen läkarmottagning med sjukgymnastisk inriktning i London. I början av 1900-talet flyttade Julia Brinck till USA. Hon avled i Kalifornien år 1926 efter att i ett halvt sekel ha varit en eftersökt expert utanför Sveriges gränser – ännu ett exempel på hur GCI bidragit till möjligheten för kvinnor att genomgå en högre utbildning i Sverige och därigenom lägga grunden för en framgångsrik internationell karriär.

Foto: Sveriges centralförening för idrottens främjande

Styrelsen för "Kvinnliga gymnastikföreningen Sverige", januari 1912.

Stående från vänster: Sigrid Hellström (examen Arvedsons gymnastikinstitut 1908), Mia Schannong (AGI 1902), Signild Arpi (AGI 1906) och Elin Odencrantz (Gymnastiska centralinstitutet 1907).

Sittande från vänster: Ester Svalling (GCI 1897), Anna Lundberg (GCI 1902), sekreterare och kassör, Hedvig Malmström (GCI 1885), ordförande, Louise von Bahr (GCI 1893), vice ordförande och Maria Palmquist (GCI 1891).

Det kvinnliga deltagandet vid de olympiska spelen i Stockholm 1912 var helt och fullt en produkt av kvinnliga gymnastikdirektörers insatser och hade inte blivit av om det lämnats till männen i organisationskommittén för Stockholmsolympiaden.

Mer om tidiga kvinnliga gymnastikdirektörer

Totalt utexaminerades 673 kvinnor från GCI under perioden 1865–1912.

Från 1887 kunde kvinnor ta examen från GCI med statustiteln gymnastikdirektör. Detta berättigade dem att arbeta dels som gymnastiklärare vid offentliga och privata läroanstalter, dels som sjukgymnaster efter att de erhållit legitimation från Medicinalstyrelsen.

Direktörstiteln var då relativt ny i det svenska samhället. Den förekom inom vissa statliga verk redan under 1600-talet, men efter aktiebolagslagens tillkomst 1848 använde företagsledare inom aktiebolagen i ökad utsträckning titlarna direktör och verkställande direktör. När direktörstiteln började tilldelas de studenter som utexaminerades från GCI, syftade den inte heller främst på en gymnastiklärare, utan på innehavaren av ett gymnastikinstitut.

De kvinnor som började studera vid GCI kom framför allt från samhällets övre skikt. Detta skiljer dem från studenterna vid folkskolelärarseminarierna, vilka i huvudsak hade sin bakgrund i den lägre medelklassen – låt vara att de stod över sina manliga kollegor i socialt hänseende.

Bland de kvinnliga studenter som tog examen vid GCI år 1893 hade hälften fäder inom ämbetsmannaklassen, därutöver var fördelningen relativt jämn mellan storföretagare, tjänstemän och småföretagare. Bondebefolkningen saknade helt representation bland studenterna. Två av de antagna studenterna hade fäder som kan föras till arbetarklassen: Eva Braun, som växte upp som fosterbarn, men trots sin bakgrund tog studentexamen, och Anna Johansson, vars far var vaktmästare och mor biljettförsäljerska.

Från år 1887 motsvarade antagningskraven till GCI de krav som gällde vid Högre lärarinneseminariet. För antagning fordrades att eleven fyllt 17 år och hade genomgått de prov som stadgades, vilket innebar uppvisande av godkända kunskaper i kristendom, historia, geografi, räkning, naturkunskap, svenska, franska, tyska och engelska. Flera av de kvinnor som började vid GCI hade avlagt studentexamen i privat regi.

Det räckte dock inte med att vara välutbildad och komma från rätt samhällsskikt för att få möjlighet att studera vid GCI. De som beviljades tillträde skulle också ha de rätta fysiska förutsättningarna för att klara det fysiskt krävande yrkesvalet.

År 1890 kompletterades ansökningskraven med krav på intyg om tidigare genomförda gymnastikutbildningar, samt formuleringar som ”att ingen må antagas till elev, som icke har en frisk och stark kropp.”

När de ogifta kvinnliga gymnastikdirektörerna blivit äldre och yrkeskarriären var slut, var det inte alltid lätt för dem att försörja sig. De som inte varit anställda som lärare, utan som privatpraktiserande sjukgymnaster, hade ingen pension. De var därför tvungna att fortsätta sin yrkesverksamhet upp i hög ålder. Louise von Bahr uppmanade till exempel kurskamraterna att skänka pengar till Föreningen GCI:s hjälpfond i samband med att 30 år förflutit sedan de tog examen, då ”många gamla sjukgymnaster leva i fattigdom [...] ni gifta och bättre lottade – glöm icke edra yrkessystrar”.

Läs mer

Bolling, Hans och Yttergren, Leif 2016: ”Kvinnor, karriär och familj. En studie av svenska kvinnliga gymnastikdirektörers yrkeskarriärer och livsöden kring sekelskiftet 1900” i *Historisk tidskrift* 136:2 2016, s 185–219

<http://gih.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1058029>

Bolling, Hans & Yttergren, Leif. 2021. *Klassresenärer i gymnastiksalen: En analys av de studenter som tog examen från Gymnastik- och idrottshögskolans kvinnliga gymnastiklärarkurs 1972*, Malmö universitet

Bolling, Hans och Yttergren, Leif. 2022. *Kroppens apostlar. Kvinnliga gymnastikdirektörer 1864–2020*. Stockholm

Elin Falk och folkskolans barn

Bilder från förra sekelsskiftet

av Gitten Skiöld

Foto: Oscar Heimer, Stockholms stadsmuseum.
Bilden något beskuren.

Vid förra sekelsskiftet bodde många folkskolebarn trångt, men de hade ofta gott om spännande platser att leka på utomhus. Fotot visar Västgötagatan 36 och 38 (nu Älvsborgsgatan) mot Ölandsgatan år 1906. I det öppna fönstret står en mamma med ett litet barn på armen. Gardinerna hänger på ett vanligt snöre, men det ser ut att gå en nymodig telefonledning från den flagnande skorstenen och in bakom en fönsterlucka.

Elin Falk

Elin Falk instruerar.

Foto: Elin Falks fotoalbum, Gymnastiska centralinstitutets samling av enskilda arkiv, Riksarkivet

En av initiativtagarna till Föreningen GCI var Elin Falk (1872–1942). Hon hade själv tagit studenten vid ett läroverk för flickor i Vänersborg, och sedan utbildat sig bland annat vid GCI, som då låg vid Hamngatan ungefär där Sergels torg i Stockholm finns nu. Efter sin examen år 1895 arbetade och studerade hon utomlands i fyra år.

Här hemma tjänstgjorde Elin sedan en tid vid den nybyggda, enormt stora Engelbrektskolan i Stockholm. Hon fick en mycket god bild av folkskolebarnens vardag och föresatte sig att förbättra deras villkor inom de områden hon kunde påverka.

Folkskolans barn

Glada barn på Katarinaberget 1915. Hälften är barfota.

Foto: Stockholms stadsmuseum

I slutet av 1800-talet gick de allra flesta barn i landet i folkskolan – som längst i 6 år. Sedan slutade de skolan för gott. För att kunna ta studentexamen och studera vidare, måste man gå i läroverk. De var ofta avgiftsbelagda. Vid sekelskiftet 1900 var det i hela Sverige bara cirka 1 000 pojkar och 100 flickor som tog studenten. Folkskolans barn hade mycket sällan ekonomiska möjligheter att studera så länge. Många av dem kom från fattiga familjer och levde under svåra förhållanden.

I Stockholm fanns det vid förra sekelskiftet till exempel 2 200 lägenheter på ett rum och kök, där det bodde 7–9 personer. Det var vanligt att arbetarfamiljer hade inneboende för att själva kunna betala hyran.

Cirka 70 000 barn i landet växte upp i fosterhem. Ungefär 80 000 barn i fick mat och kläder av fattigvården.

Den som inte ägde egna skor, kunde få låna ett par tunga kängor av fattigvården eller skolan. "Brist på kläder och skor" var ett giltigt skäl till frånvaro i flera skolor.

Gröt och hantverk i arbetsstugan

Fattiga barn kunde få gå till en arbetsstuga efter skolan. Där fick de ett mål mat (ofta gröt) och kunde öva på ett enkelt hantverk.

Foto: Arbetsstuga vid Klara Västra Kyrkogata 20, 1912–1916. Stockholms stadsmuseum

Bättre villkor i folkskolan

Foto Storkyrkoskolan 1903. Rydins atelier, Stockholms stadsarkiv/Stockholmskällan

I många år var Elin Falk anställd som gymnastikinspektör vid Stockholms folkskolor. Det gav henne möjlighet att bland annat verka för att folkskolebarnen skulle kunna tvätta sig, lära sig simma och låna skidor och skridskor till utomhusaktiviteter.

Hon ville också att barnen skulle undersökas av en läkare minst en gång om året. Dessutom arbetade hon intensivt för att skolgymnastiken skulle anpassas efter eleverna –inte tvärtom.

Reformatörer kontra traditionalister

På GCI förvaltades och bevakades det pedagogiska arvet efter P H Ling och hans son Hjalmar. De militära inslagen var framträdande. Också folkskolans elever fick på kommando byta ställning samtidigt.

År 1913 publicerades Elin Falks bok *Dagövningar i gymnastik för Stockholms folkskolor I*, den första delen i en serie noggrant uttänkta lektionsprogram för varje termin i folkskolan. Målgruppen var alla de folkskollärare som undervisade i gymnastik utan att vara utbildade för detta. I Elin Falks dagövningar lättades det lingska övningsförrådet upp och kompletterades med mer dynamiska rörelser som passar barn.

Hon ville att folkskolans elever skulle lära sig att röra sig ergonomiskt riktigt. Många av dem skulle ju komma att ha kroppsarbete hela livet. Elins övningar fokuserade mycket på hållning, avspänning och vila. Bara rätt muskler skulle arbeta i rörelserna, så att kroppen inte belastades i onödan.

Elin Falks nya pedagogiska inriktning vållade en affekterad debatt i gymnastiklärarkåren med återklang i pressen. Intentionerna bakom den lingska gymnastiken tolkades på olika sätt av liberala reformatörer och mer konservativa traditionalister.

Om stegen till Stadionhöjden

Velocipedtävling på velodromen i Idrottsparken, på platsen där Stockholms Stadion kom att byggas.
Foto: Okänd/Tekniska Museet

En platshistorisk berättelse

av Peter Schantz

Peter Schantz är senior professor i humanbiologi med särskild inriktning mot temaområdet rörelse, hälsa och miljö. Han är verksam vid GIH i Stockholm.

Här berättar Peter om hur det kommer sig att Stockholms Stadion och GIH placerades i kanten av den gamla jaktparken Djurgården.

En vårdag i maj var det åter dags att gå från Lidingövägen upp till Stadionhöjden i Stockholm. Denna gång för att bidra till Föreningen GCI:s 120-årsjubileum med en berättelse om varför GCI/GIH har hamnat just där. Alltså, hur kom det sig att världens äldsta högskola för kroppsövningar, som sedan 1813 hade legat vid nuvarande Sergels torg (Karta 1-2), flyttade till Stadionhöjden under 1900-talet?

Kungl. Gymnastiska Centralinstitutet (GCI) på Hamngatan 19 i centrala Stockholm. Året är omkring 1900, och unionsflaggan med Norge är hissad.
Foto: Klemmings Ateliek; Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek, Stockholm

Kunde det vara knutet till stadens planer att riva stora delar av dess centrum? De fanns nämligen redan under 1930-talet, och kanske även tidigare. Eller hade tankar om en flytt av GCI uttryckts innan dess? Ja, och de beskrivs i en text under rubriken "Universitet för fysisk utbildning" i Svenska Dagbladet den 12 december år 1906. Där argumenteras även för en flytt till Idrottsparken, och det av Idrottsparkens ledning. De menade att GCI hade ett antal lokalproblem, och det främsta var att dess friluftspan var för liten.

Övning i spjutkastning på GCI:s friluftspan, omkring år 1900.
Okänd fotograf; Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek, Stockholm

Idrottsplatser på kunglig mark

Men vad var då "Idrottsparken", och var låg den? För att sätta in detta i ett större sammanhang behöver vi ta oss tillbaka till 1880-talet. Då reser nämligen GCI-läraren Viktor Balck till England. Hem kommer han som en fullständigt idrottsfrälst själ. Därmed hade spänningen mellan gymnastiken och den framväxande idrotten landat mitt inne i Ling-gymnastikens högborg.

Problemet för gymnastiken, i den maktkamp som skulle följa, var att Balck, förutom att han var lärare på GCI, även var en man med militär skolning, hängiven läggning, mycket stor arbetskapacitet och en organisatorisk samt strategisk förmåga av högsta rang.

Han insåg direkt att om idrotten skulle kunna utvecklas krävdes nya former av rumsbildningar. När Stockholms stad inte ville släppa till mark för detta, knackade han i stället på dörren till kungamakten. Den hade sedan år 1809 rätt att disponera marken på Djurgården, dvs. den jaktpark som grundades på 1680-talet av Karl XI (Karta 3).

Stockholms Stadion, Stadionhöjden med Tennispaviljongen och Östermalms idrottsplats sedda från andra sidan Lidingövägen (dåvarande Sturevägen) år 1912. Tennispaviljongen brann ner den 7 mars 1920.
Foto: Svenska Konstindustrianstaltens förlag; Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek, Stockholm

Under 1800-talets senare decennier hade Oscar II upplåtit djurgårdsmark för att bygga sjukhuset Sophiahemmet, ett regemente och Generalstabens stall, allt vid jaktparkens gamla gräns intill Valhallavägen (Karta 4). Skulle möjligen kungen även kunna tänka sig att släppa till mark för idrottens behov? I den andan bildades ett privat konsortium med avsikt att låta bygga "Idrottsparken". Balck gick i spetsen för det hela, och lyckades övertyga kungen. Därmed fick Stockholm sin första civila idrottsplats år 1896 (Karta 5).

Nästa steg för Balck blev att skapa Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande (SCIF) år 1897, och med stöd av den söka etablera fler idrottsplatser. Men Stockholms stad var fortfarande inte intresserad. Då utverkades en ny kunglig upplåtelse av mark, och därmed kunde Östermalms idrottsplats invigas år 1906 (Karta 6).

Balck var även ledamot i den internationella olympiska kommitté som arrangerade de första olympiska spelen i Aten år 1896. Med hans personlighet är det inte förvånande att han snart ställde in siktet på att arrangera ett OS i Stockholm. En klarsignal gavs, och det ledde till att Idrottsparken revs 1910, bortsett från en tennispaviljong som flyttades till Östermalms idrottsplats. På Idrottsparkens mark byggdes i stället Stockholms Stadion under åren 1910–12 (Karta 6).

GCI flyttar till Stadionhöjden

Därmed blev tanken att flytta GCI till Idrottsparken obsolet. Efter ett tag dyker dock snarlika idéer upp. Hur det gick till är såvitt jag vet ej beskrivet.

Men i en ledare i Aftonbladet den 19 mars år 1938 ges en inblick i hur en del tänkte kring det hela. Under rubriken "En högskola för fysisk fostran" påpekas att "Sverige har på idrottens och gymnastikens område varit en av de banbrytande nationerna i världen, och vi har sedan gammalt intagit en mycket uppmärksamman rangplats." Man skriver vidare att: "Gymnastiska Centralinstitutet i Stockholm, som före världskriget haft elever från jordens alla hörn, sjönk tillbaka i anseende, blev gammalt och föråldrat, medan runt om i Europa högskolor för fysisk fostran sågo dagens ljus. [—] Nu behöva vi inte blott ett gymnastiskt utan även ett idrottsligt centralinstitut, och på kullarna vid Stadion kommer med all sannolikhet vår första högskola för fysisk fostran resas."

Så blev det, och de nya lokalerna invigdes med pompa och ståt våren 1945. Att det snart därefter skulle komma att våras för GCI/GIH var det då ingen som visste. Men det leder vidare till en helt annan berättelse.

Den gamla jaktparken Djurgården fortsatte att bebyggas steg för steg under 1900-talet (Karta 7, Flygfoto 1). Det ledde till en motreaktion, och att kvarvarande grönytor av Djurgården fick ett särskilt lagskydd år 1995. När vi sedan dess går upp från Lidingövägen till Stadionhöjden, går vi därför även in i världens första nationalstadspark! (Karta 8).

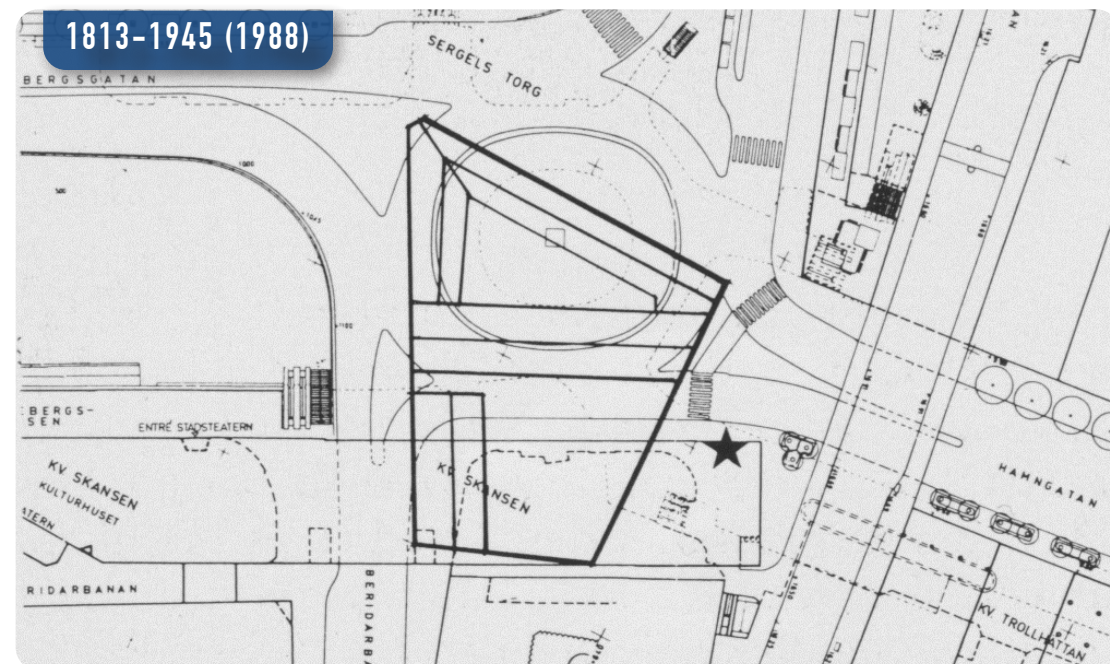
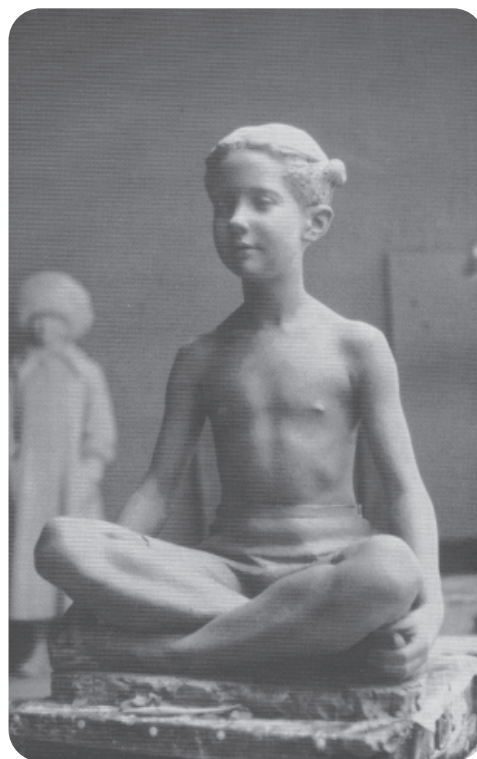

GCI på Stadionhöjden år 1945.
Axel Eliassons Konstförlag A.B. Stockholm; Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek, Stockholm

Karta 1. Gymnastiska centralinstitutet låg i hörnet av Hamngatan och Beridarebangatan, och är utmärkt med röd färg mitt i kartbilden. Snett till vänster därom står det Gymnastiska centr.inst. Svenska Turistföreningens karta öfver Stockholm år 1916; Kungl. biblioteket, Stockholm

Förarbete till skulpturen av den korsittande flickan i ateljén hos skulptören Peter Linde. Förlagan till flickan finns på ett vykort framtaget av Föreningen GCI till OS i Stockholm 1912. "Flickan" är också en symbol för Föreningen GCI.
Foto: Johnny Nilsson; Gymnastik- och idrottshögskolans bibliotek, Stockholm.

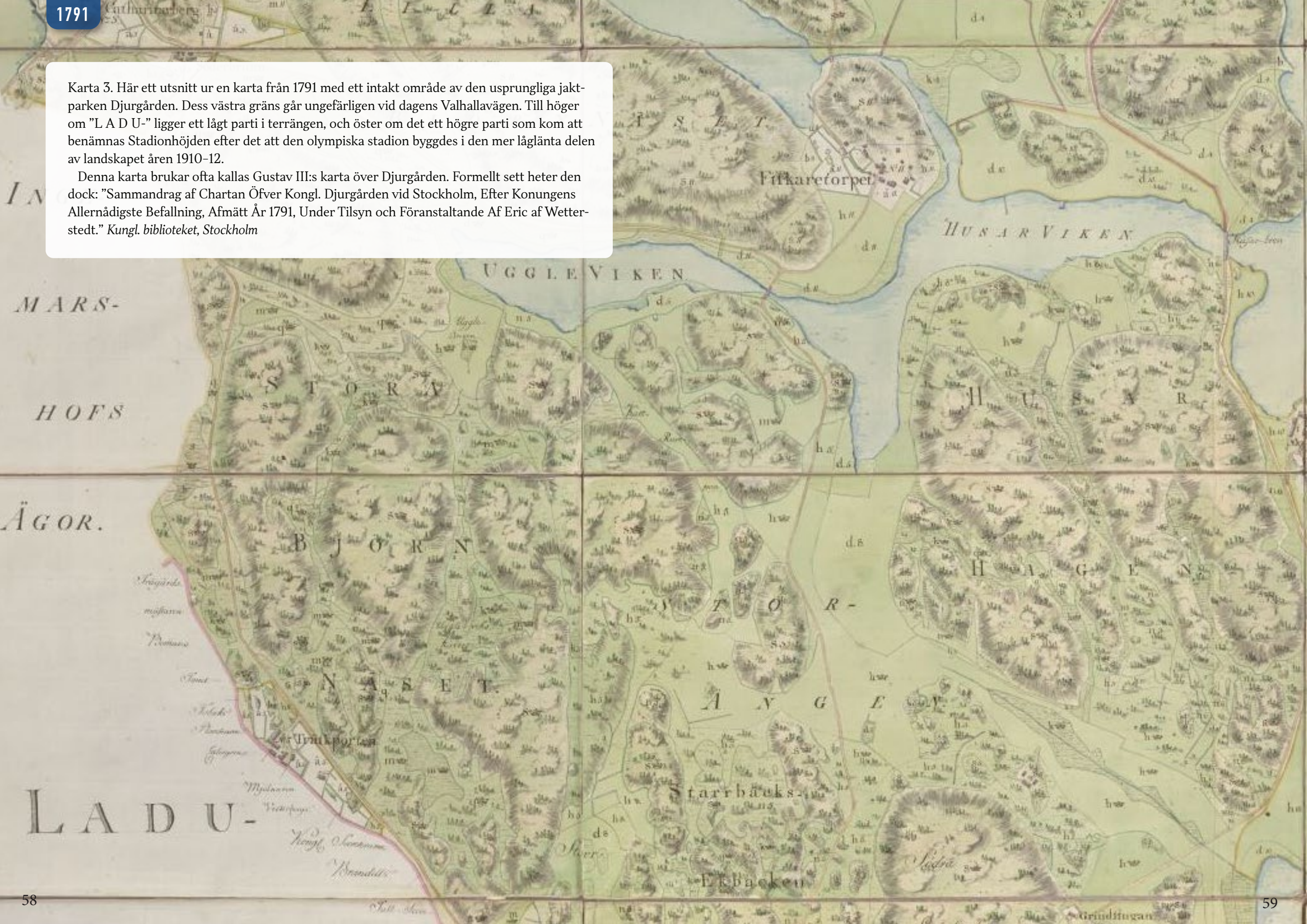

Karta 2. Gymnastiska centralinstitutets placering åren 1813-1945 (1988) är inritad år 1988 på kartan över Sergels torg i Stockholm. Stjärnan markerar var en skulptur av "Flickan" placerades år 1988 som minnesmärke över GCI:s placering under det dryga första seklet av dess verksamhet. Skulpturen har sedan dess flyttats, och därefter stulits. Stockholms stad har dock ambitionen att åter sätta upp en skulptur i samma anda. Kartan finns i GCI-GIH:s jubileumsbok vid 175-årsjubileet 1988, s. 270.

Karta 3. Här ett utsnitt ur en karta från 1791 med ett intakt område av den ursprungliga jakt-parken Djurgården. Dess västra gräns går ungefärligen vid dagens Valhallavägen. Till höger om "L A D U-" ligger ett lågt parti i terrängen, och öster om det ett högre parti som kom att benämnas Stadionhöjden efter det att den olympiska stadion byggdes i den mer låglänta delen av landskapet åren 1910-12.

Denna karta brukar ofta kallas Gustav III:s karta över Djurgården. Formellt sett heter den dock: "Sammandrag af Chartan Öfver Kongl. Djurgården vid Stockholm, Efter Konungens Allernådigste Befallning, Afmätt År 1791, Under Tilsyn och Föranstaltande Af Eric af Wetterstedt." Kungl. biblioteket, Stockholm

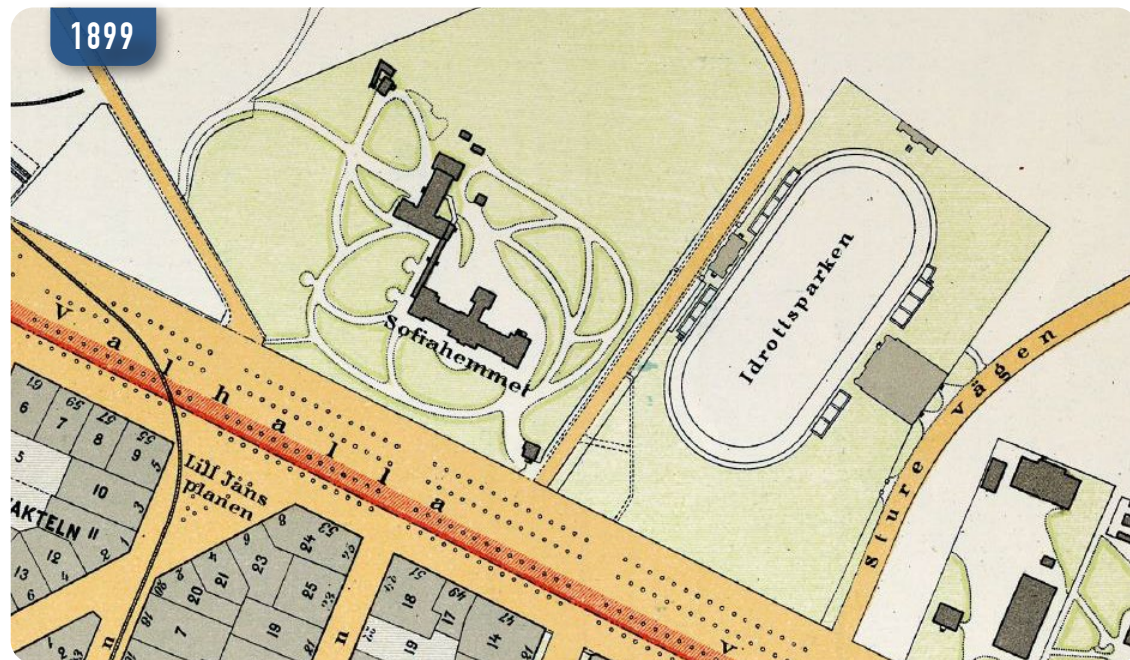

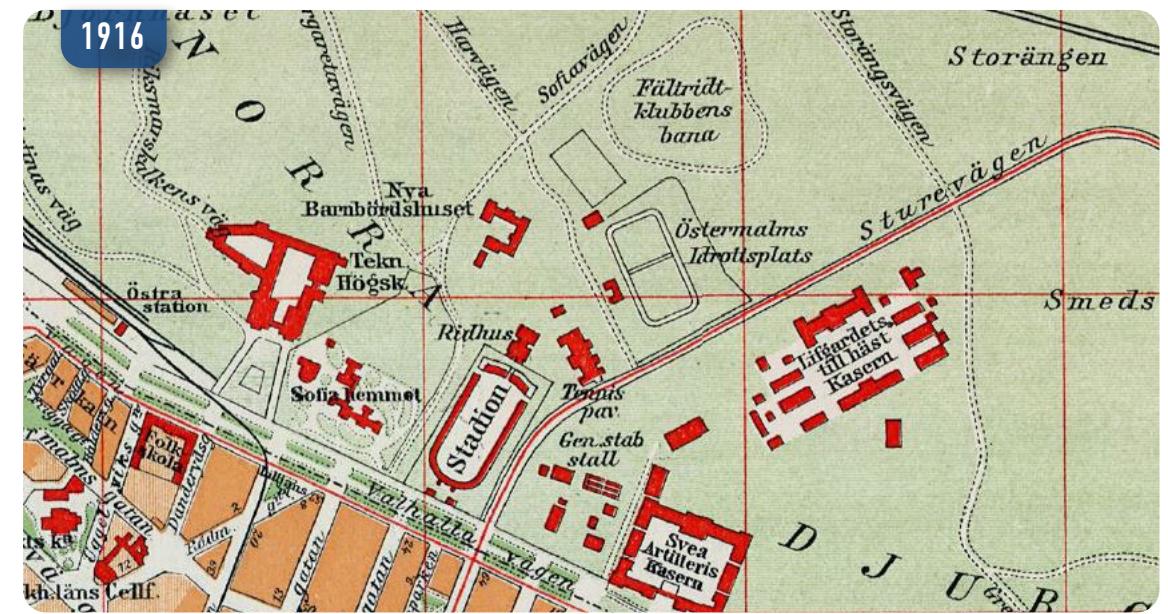

Karta 4. Denna karta, benämnd "Starrbäcksängen 1891", är gjord exakt 100 år efter Gustav III:s karta över Djurgården (Karta 3). Ett 1800-tal av industrialisering har passerat. Gasverk, järnväg, hamn och vägar har anlagts i den forna jaktparken. Vi ser även att Sophiahemmet, Generalstabens stall och kaserner för Svea Artilleriregemente har byggts på gammal jaktparksmark.

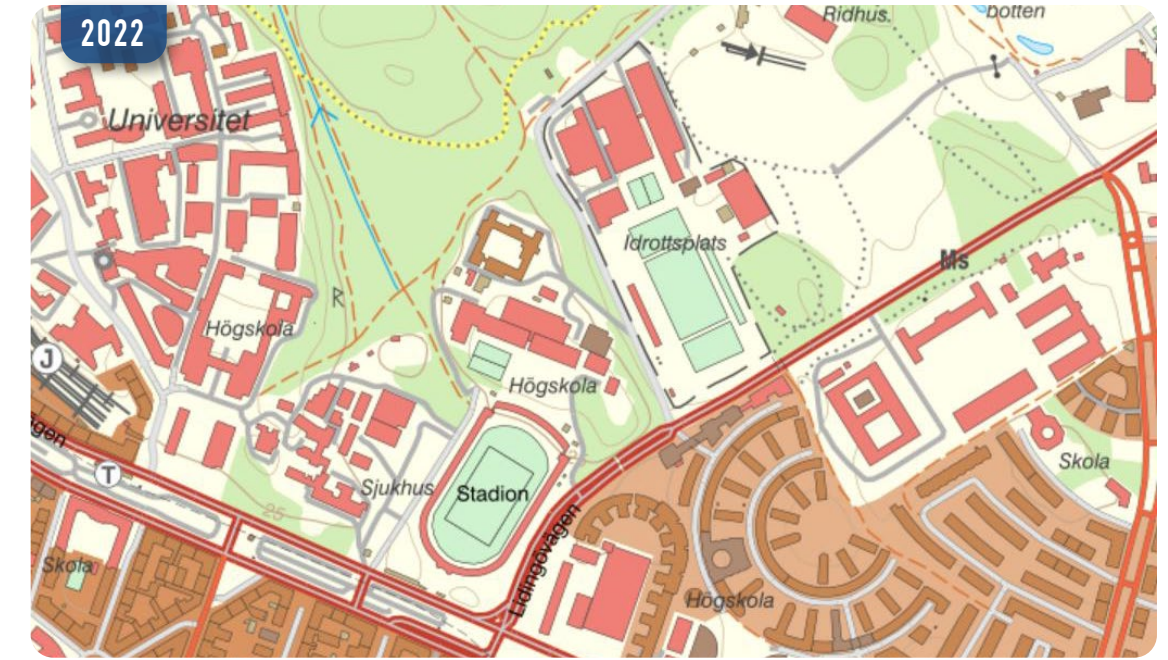
Men än finns inte Idrottsparken, och inte heller Östermalms idrottsplats. Däremot har Sturegatan förlängts in i det gröna landskapet, och fått namnet Sturevågen. Utsnitt ur: Topografiska Corpsens serie Trakten omkring Stockholm i nio blad. Utgiven 1861 och översedd 1891

Karta 5. I den gamla jaktparken Djurgården har området norr om Valhallavägen bebyggt med Sophiahemmet, Idrottsparken och Generalstabens stall. Kartan är ifrån 1899. Utsnitt ur: Topografiska Corpsens karta, Bladet Östra stationen, No 6, 1899. Kungl. biblioteket, Stockholm

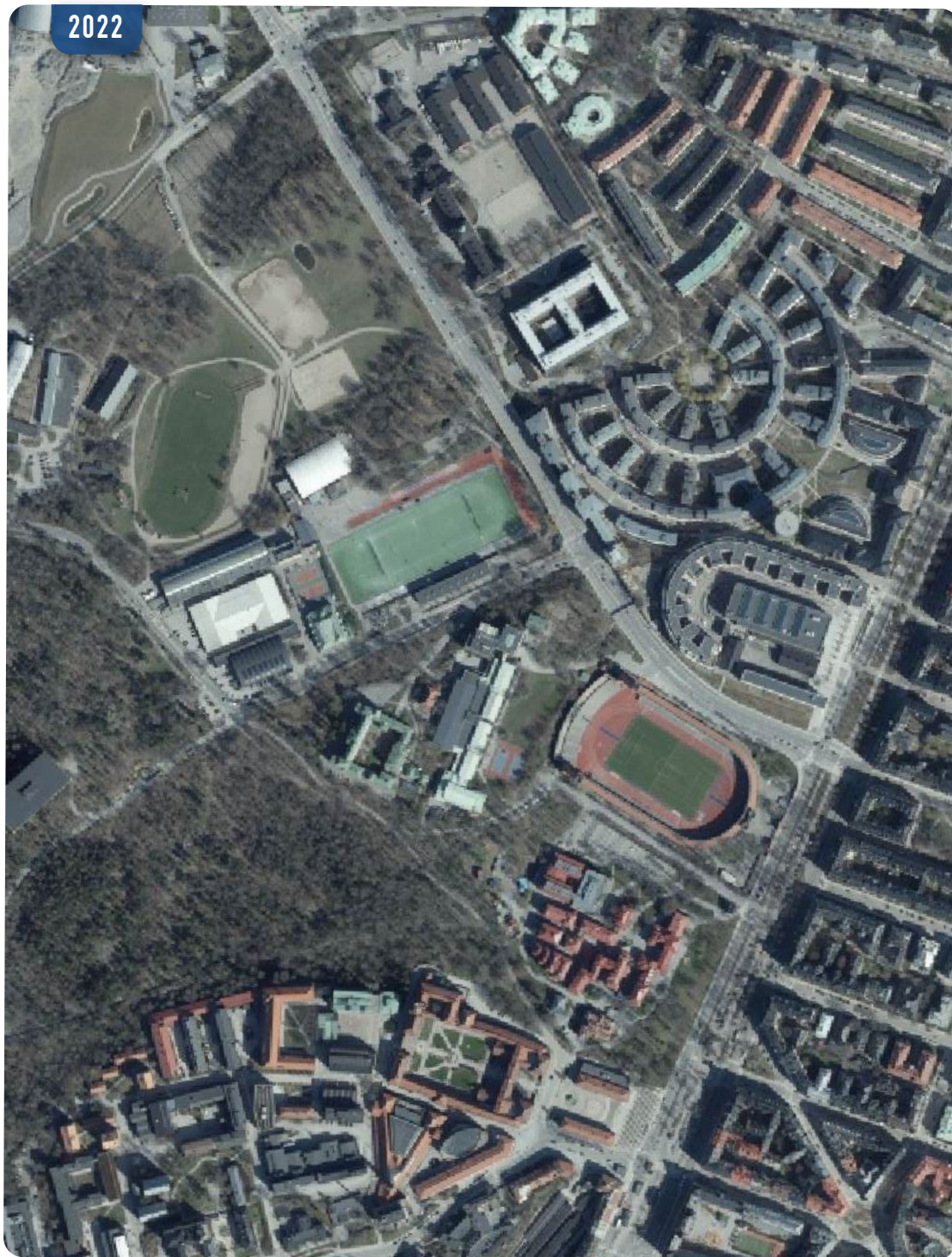

Karta 6. Området norr om Valhallavägen, ett utsnitt ur "Svenska Turistföreningens karta öfver Stockholm år 1916". Sedan karta 5 från 1899 har Idrottsparken rivits 1910 och ersatts med Stadion. Vidare har bland annat Östermalms idrottsplats, Kungl. Tekniska högskolan och Lifgardet till häst tillkommit. Kungl. biblioteket, Stockholm

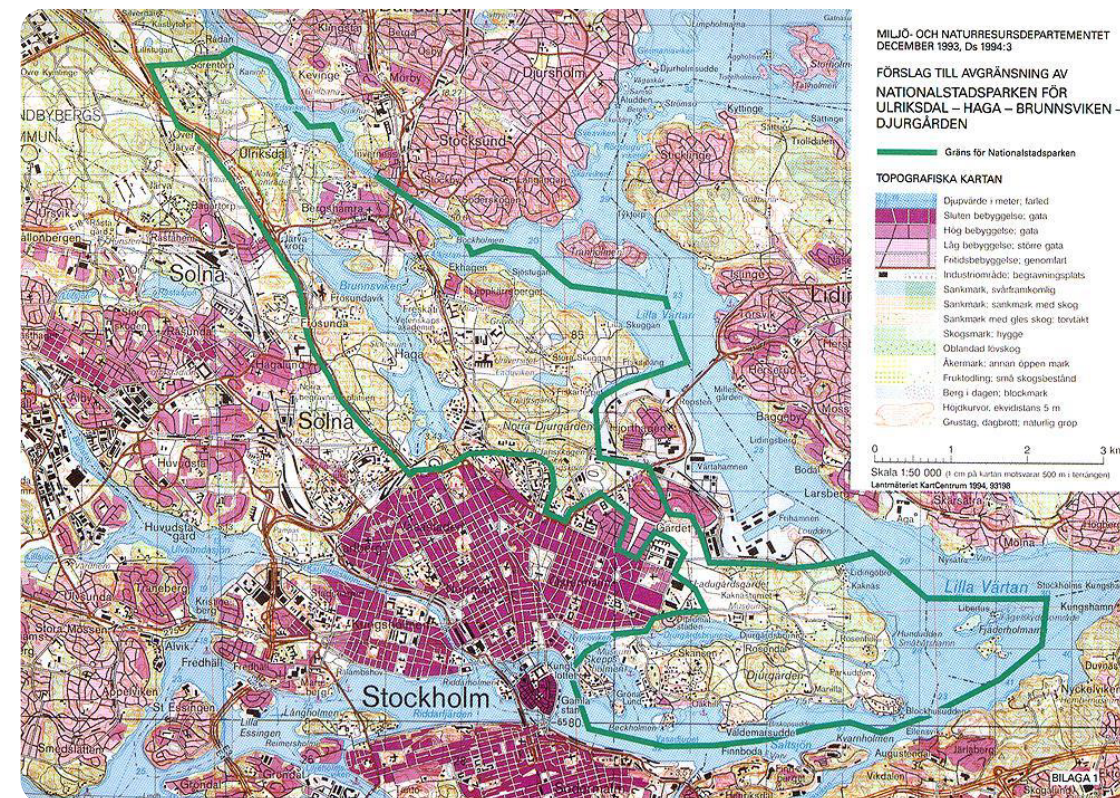

Karta 7. Lantmäteriets digitala karta år 2022 över samma område som i karta 6. Hela området med olika former av idrottsanläggningar, från Valhallavägen ända ned till Värtajärnvägen, kallas numera för "Idrottsparken". Sedan 1995 är den en del av Kungl. Nationalstadsparken (Karta 8).

Flygbild 1. Lantmäteriets flygbild år 2022 över samma område som i karta 7.

Karta 8. Kungl. Nationalstadsparken Ulriksdal – Haga – Brunnsviken – Djurgården.
Karta ur Regeringens proposition 94/95:3.

Läs mer

- Schantz, P. 2011. Natur, kultur och landskap – perspektiv på lärande i friluftsliv. I:
Lärande i friluftsliv – perspektiv och ämnesdidaktiska exempel. (red. Suzanne Lundvall).
Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan.
- Schantz, P. 2014. *Om människan i rörelse och i vila. Essäer.* Stockholm: Oak Meadow Hill
Editions.
- Schantz, P. 2017. Den vidare nationalstadsparken. Ett friluftslandskap för framtiden. I:
Parkstaden. Stockholms landskap och stadens rum. Samfundet St Eriks årsbok 2017,
(red. Ann Pålsson). Stockholm: Historiska Media.

Vi åkte ärligt, men norrmännen sprungo

"En stockholmsk vinterbild" – Roberts Haglunds vackra återgivning av skidtävlingen vid Brunnsviken. Bilden publicerades i Ny illustrerad tidning den 8 mars 1879, halvannan vecka efter att tävlingen genomförts på fettisdagen, en i de norra landsändarna viktig högtid som brukade firas med festligheter och just skidtävlingar.

Om skidsportens framväxt i Sverige

av Isak Lidström

Isak Lidström är idrottshistoriker, tidigare verksam vid GIH, nu vid Historiska institutionen, Stockholms universitet, och Institutionen för Idrottsvetenskap vid Linnéuniversitetet, Växjö. Han disputerade 2021 på avhandlingen På skidor i kulturella gränsland: Samiska spår i skidsportens historia.

För Föreningen GCI:s jubileumsskrift skildrar Isak den organiserade svenska skidsportens tidiga utveckling.

Det var fettisdagens morgon den 25 februari året 1879. Solens bleka strålar bröt fram över Brunnsviken och ett antal stockholmare var i färd med att anordna en skidtävling i närheten av Stallmästaregården. I själva verket var det gryningsljuset för hela den svenska skidsporten som lyste denna morgon.

Sedan långt tillbaka hade det tävlats på skidor, men det rörde sig om spontant anordnade kraftmätningar och några enstaka uppstyrda tillställningar som kunde omnämnas i tidningsnotiser. Vad som utmärkte tävlingen vid Brunnsviken var att den föregåtts av ett föreningsbildande. Bara en månad tidigare, den 24 januari 1879, hade Stockholms skidlöpareklubb grundats. En av medlemmarna var August Strindbergs första hustru Siri von Essen, en annan den svenska idrottsrörelsens framtida förgrundsgestalt, Viktor Balck, som betraktade längdskidåkningen som "idrotternas idrott".

Tävlingen på fettisdagen hade alltså en organisation i ryggen. Det var ett nytt fenomen, men det skulle bli allt vanligare i takt med att idrottslivet i Sverige gick från att vara folkligt och spontant till att bli organiserat och byråkratiserat.

Inbjudna: "alla skidlöpare, såväl manliga som qvinliga"

När skidtävlingen vid Brunnsviken avgjordes hade täta publikled samlats utefter den förhållandevis korta banan som löpte genom Bellevueparken och ut på sjön mot Albano och tillbaka – en sträcka på 4000 fot eller ungefär en kilometer. Detta var det första av tävlingens två moment. Därefter väntade löpning i betydligt brantare terräng, förlagd till grusbacken vid Norrtull. Bland åskådarna fanns åtskilliga samhällspotentater: prinsarna Karl och Oskar, överståthållaren och ett större antal riksdagsmän.

Noterbart är att ingen segregation utifrån kön tillämpades och att inbjudan hörsammades av både män och kvinnor.

När loppet skulle starta vid 12-tiden bestod merparten av deltagarna av ett 30-tal norska skarpskyttar och 15 av skidlöpareklubbens egna medlemmar. Dessutom deltog, vilket Nya Dagligt Allehanda rapporterade, "några fruntimmer, bland dem en lappqvinna i sin nationaldrägt, och några yngre manspersoner".

De norska skarpskyttarna tog hem 1:a, 2:a och 3:e pris i båda tävlingarna. Det första momentet i lätt terräng tycks ha blivit en märklig och tämligen misslyckad tävling i den lösa snön, i alla fall om vi får tro folkskolläraren August Reinhold Hallström, som representerade arrangörsklubben. Han noterade följande i sin dagbok:

"Norska skarpskyttarna vunno alla pris för 4000 fot på 12¾, 13, 13½ minut. Jag och 2 av klubbens medlemmar höllo på 1 minut längre, men så åkte vi ärligt, men norrmännen sprungo uppför backar med skidorna i näven samt togo varjehanda ginvägar som ej kontrollerades. T ex. Jag åkte först af alla, ingen åkte om mig, men ändå voro alla norrmännen före mig???"

Anna Lucia Kants uppfattning om tävlingen

Missnöjd med arrangemanget var även den kvinna av samisk börd, vars deltagande uppmärksammades i flera tidningar. Hennes namn var Anna Lucia Kant. Hon var bördig från Storsjö fjäll i Hede lappförsamling, född 1846 och alltså 33 år gammal vid tillfället.

Kant hade inte förstått vitsen med att kappas och fuska på det sätt som de norska herrarna gjort i tävlingen. Hon uppfattade sig själv som en duktig skidlöpare, men ansåg sig inte ha fått demonstrera sina färdigheter på ett rättvisande sätt beroende på hur tävlingen var arrangerad. Efteråt lät hon därför uppsöka Dagens Nyheters utsände referent och begärde att denne skulle låta publicera en uppmaning om att en ny tävling måtte komma till stånd. Tre dagar senare kunde följande läsas i tidningen:

"Lappqvinnan Anna Lucia Kant beder härmed få upplysa, att hon vid tävlingen i skidlöpning vid Stallmästaregården ej kunde visa sin färdighet i skidlöpning, emedan hon ej förstod ordningen för tävlingen och ej kom fram för folkmängden. Hon är eljest van vid att löpa de mest obanade vägar, lika bra uppför de högsta berg, mellan buskar och stenar, der ej någon förut trampat någon väg, trotsande alla hinder.

Alla i täflingen åkte så bra utför backen, men hon ville gärna visa sin färdighet att åka uppåt backen om någon ville täfla med henne derom och utsätta plats därför; och inbjudas de som önska åse denna [t]äfling en liten uppmuntran åt henne.”

Stockholms skidlöpareklubb antog utmaningen och bestämde plats och tid till Stallmästaregården söndagen den 2 mars. Ännu en stor människomassa kom för att bevittna tävlingen mellan Anna Lucia Kant och de skidlöpare som vågade anta hennes utmaning. Men någon tävling i egentlig mening blev det inte. Två av klubbens främsta löpare föreslog att de skulle åka i kapp med Kant, men hon avböjde förslaget. I stället började hon på egen hand att löpa på sina skidor. Stilen och tillvägagångssättet renderade följande omdöme i DN:

”Hon åkte deremot för sig sjelf både utför och uppför backar, ådagaläggande mycken styrka, uthållighet och snabbhet, detta senare dock endast när det bar *utför*; uppför gick det deremot temligen långsamt, hvarjemte märktes att hon icke gick rätt *uppför* höjderna, utan i zigzag ströfvande uppåt.”

Sportifiering kontra nyttofunktion

Händelserna kring denna uteblivna tävlan kan betraktas som ett slags konfrontation mellan två olika logiker; två vitt skilda föreställningar om vad det innebar att framgångsrikt åka skidor. Stockholms skidlöpareklubb representerade en sportlogik inom vilken tävlan och rangordning stod i centrum. Anna Lucia Kant representerade å andra sidan en nyttobasrad logik inom vilken tävlandet blott var en avbildning – en metod för att bedöma färdigheten att ta sig fram på skidor i verkligheten, på vida vidder i obanad terräng.

Att åka ”zig-zag” i motlut blir naturligt enligt det senare sättet att se på skidåkning, men irrationellt enligt det förra, inom vilket just tävlande och konkurrens utgör aktivitetens meningsskapande funktion. Tydligt är att det sätt på vilket Stockholms skidlöpareklubb utformade sitt evenemang var influerat av ett sportsligt ideal, där konkurrens och karaktärsdaning genom prestation i tävlan värderades högt.

I skidlöpareklubbens och Anna Lucia Kants ömsesidiga oförstående inför varandra beträffande vilka ändamål skidåkningen tjänade, kan vi hitta fröet till den moderna skidsporten och dess organisering och framväxt i Sverige.

Av denna konfrontation framgår vad etnologen Marie-Anne Condé konstaterat, nämligen att ”medan själva skidsporten uppfanns och utformades som begrepp av herrskapet, framhärdade folket ute i landsortssocknarna ännu i sin nyttobetonade skidåkning på de handtillverkade laggarna”. När skidåkningen började utvecklas som tävlingsform offrades flera av dess ursprungliga nyttofunktioner på sportifieringens altare. Tävlandet tar aktiviteten till en ny dimension; det skapar sina egna ändamål och bedrivs för sin egen skull, utan att längre tjäna de materiella transport- och yrkesrelaterade intressen, som skidandet från början är sprungna ur.

Sett i historiens backspegel slog händelserna vid Stallmästaregården vårvintern 1879 även an en ton för hur skidsporten skulle bedrivas framgent. Organiseringen kom i hög grad att dirigeras från huvudstaden, framför allt sedan Föreningen för skidlöpningens främjande (senare Skidfrämjandet, nu Friluftsförbundet) bildats 1892. Men det var samerna i norr som lyftes fram som de förebilder och rättesnören, vilka skulle lära sörlänningar och storstadsbor skidlöpningens ädla konst. Flera medlemmar i Stockholms skidlöpningens klubb hade lärt sig att åka skidor under samiskt överinseende, vilket också DN noterade: ”Inom nämde klubb finnas mycket öfvade skidlöpare, bland hvilka några under årtal hafva lärt att löpa bland lapparne, andra bland finnarne och åter andra i trakter af Norge, hvarest måhända de skickligaste skidlöpare äro att finna.”

Tilltagande organisering – ökande exkludering

Med ett tilltagande föreningsbildande, och genom Skidfrämjandets tillkomst, förfinades och växte den byråkratiska struktur som främjade både specialisering av grenar och standardisering av utrustning, tävlingssträckor och banor. Men även om sportifieringen bröt fram i snabb takt, omfattade den inte alla. Skidtävlingar för kvinnor förblev sällsynta.

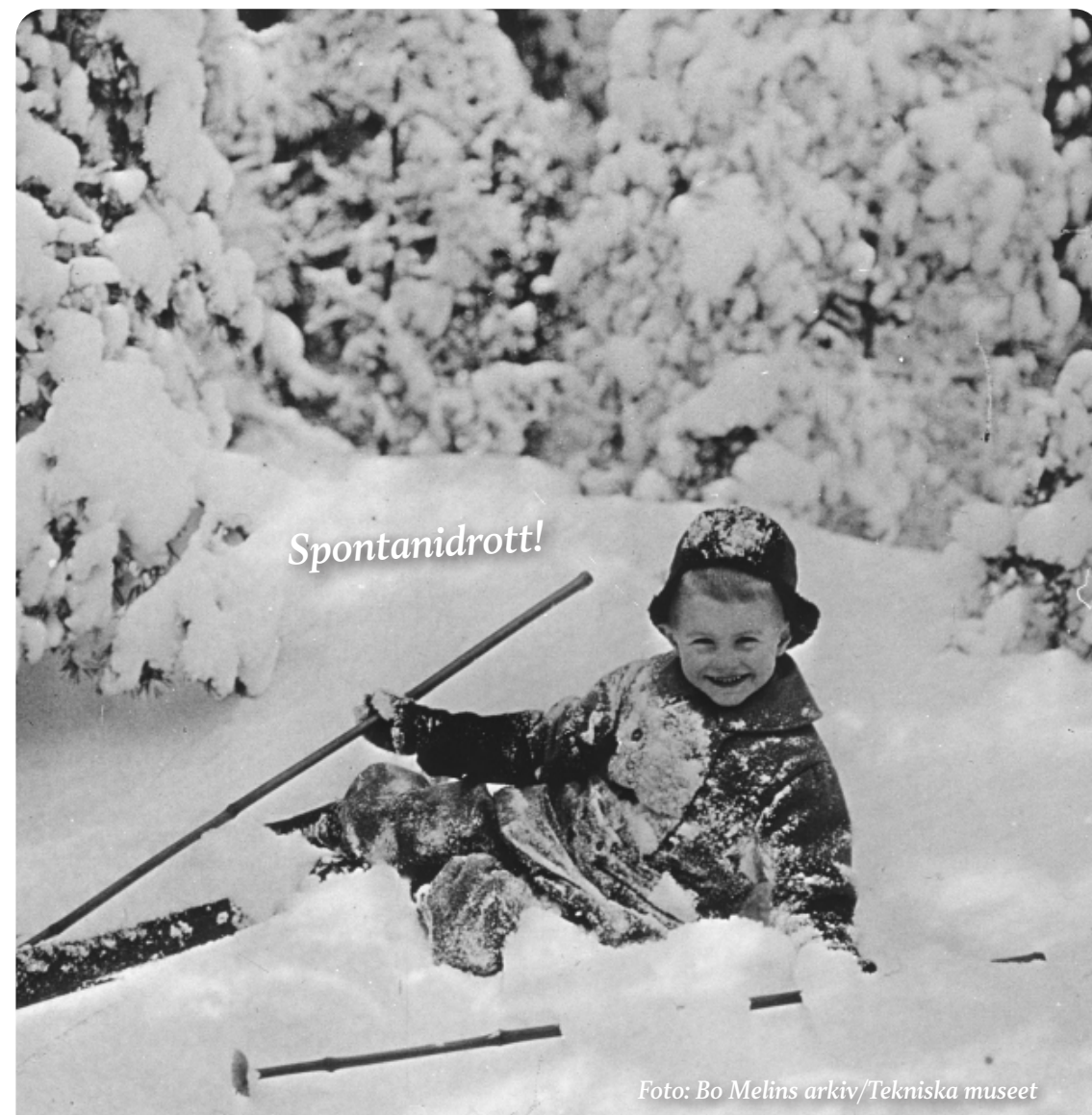
När längdskidåkningen under det tidiga 1900-talet utvecklades till en arena för dyrkan av heoriska manlighetsideal, skedde detta på bekostnad av kvinnors möjligheter att verka inom den. Som det tydligaste exemplet på det särartstänkande som genomsyrat svensk längdskidåkning fungerar Vasaloppet, som från starten 1922 fick inofficiell status som mandomsprov.

Efter att Margit Nordin som enda kvinna genomfört loppet 1923 fick kvinnor startförbud, något som arrangörerna envetet höll fast vid under närmare ett halvt sekel. Först från och med 1981, efter många år av påtryckningar, fick kvinnor återigen tillåtelse att delta i Vasaloppet.

Även om skidsportens framväxt under det sena 1800-talet framstår som en linjär process med gängse ökad organisering, byråkratisering, standardisering och reglementering som utmärkande drag, saknades aspekten egalisering. Tävlingen vid Brunnsviken 1879 ter sig som ett sorglöst exempel på hur det går till när de enklaste rättvis- och likhetsprinciper tas i bruk. Alla fick verkligen vara med och tävla, och trots det ringa deltagarantalet återspeglade de tävlandes sammansättning en stor mångfald. Där fanns föreningsanslutna och ickeföreningsanslutna, kvinnor och män, samer, svenskar och norrmän. Där och då hade kvinnorna inte marginaliserats, och inte heller hade amatörismens allvarsamma reglemente tagits i bruk och försvårat tillgängligheten till de mest prestigefyllda tävlingarna.

I den allra första officiellt arrangerade skidtävlingen krockade begynnande sportifiering med etablerad nyttofunktion, medan organiserad exkludering väntade i framtiden.

Läs mer

- Lidström, Isak (2021). *På skidor i kulturella gränsland. Samiska spår i skidsportens historia*. Malmö: Malmö universitet (Diss.).
- Lidström, Isak (2018). *Heja Persson! Samisk triumf i Vasaloppet*. Malmö: Arx förlag
- Lidström, Isak, Svanberg, Ingvar & Ståhlberg, Sabira (2022). *Traditional Sports and Games among the Sámi People in Northern Fennoscandia (Sápmi). An Ethnobiological Perspective*. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, 18, no 20: 1–14
- Ljunggren, Jens, 2020. *Den svenska idrottens historia*, Stockholm: Natur & Kultur.

Margit Nordin – den enda accepterade kvinnan i Vasaloppet på 48 år

av Gitten Skiöld

Som enda kvinna anmälde sig 25-åriga Margit Nordin från IFK Grängesbergs till Vasaloppet år 1923. Det fanns då ingen regel som exkluderade kvinnor från tävlingen. Arrangörerna förväntade sig helt enkelt inte att kvinnor skulle vilja och kunna delta i det krävande skidloppet.

Margit Nordin, som var utbildad gymnastikdirektör och sjukgymnast, arbetade i Grängesberg. Ett par av hennes patienter bodde över en mil från sjukstugan. Under en längre tid besökte hon dem regelbundet och åkte då varje gång skidor flera mil sammanlagt. Det inspirerade henne till att pröva om hennes kondition skulle hålla för de 9 milen i Vasaloppet. För att förbereda sig ordentligt tränade hon dessutom genom att gå 4–6 mil på söndagarna hela vintern.

Margit väckte stor uppmärksamhet under Vasaloppet. Vid målgången möttes hon av större ovationer från de väntande åskådarna, än någon av de 157 deltagande männen som alla redan gått i mål. Segraren Oskar Lindbergs tid var 6 tim, 32 min, 41 sek. Margit, som inte åkte för att tävla, hade tiden 10 tim, 9 min och 42 sek, och fick en bukett tulpaner och ett hederspris, som instiftats av notarierna vid tinget i Särna.

Efter Margit Nordins prestation förbjöd arrangörerna kvinnor att delta i Vasaloppet med hänvisning till Internationella skidförbundets regel att endast män fick tävla på sträckor längre än en mil.

Källor

Gyllenberg, E-K: "Första kvinnan i Vasaloppet kom sist – på grund av papiljotterna".

DN 2022-03-03

Karlsson P: "Vasaloppet 100 år. Margit var första kvinnan i spåret". Tidningen Land

2022-02-07

Sjöberg, M: "Ellen Margit Ingrid Nordin", www.skbl.se/sv/artikel/EllenMargitIngridNordin,

Nordin, hämtad 2022-09-24.

Margit Nordin i Vasaloppet den 4 mars 1923

Foto: DN/TT

Rum – Rytm – Rörelse

Dansaren Talley Beatty leder Föreningen GCI:s och Balettakademiens lördagsträning på GCI/GIH i Stockholm. Gun (med hästsvans) är längst fram till vänster.

En liten studie om dans och konsekvenserna av att gå igenom GCI

av Gun Lund

Som dansare och koreograf är Gun Lund, f Swenson, banbrytande inom svensk nutida dans. Hon undersöker ofta samband mellan vetenskap och olika konstformer och gestaltar sina erfarenheter i platsspecifika verk. Sedan många år driver hon det egna kompaniet "E=mc² Danskonst" liksom dans- och konstscenen "3:e våningen" i Göteborg.

Gun tog examen från GCI 1965. Här berättar hon bland annat om vad gymnastiklärarutbildningen har betytt för hennes danskonst.

Dans är för mig det ultimata konstnärliga uttrycket, där kroppen är aktören. Med kroppen kan vi visa på hur vi lever, rör oss i denna tredimensionella värld, hur vi relaterar till varandra, närmande och fjärmande, överbryggar avstånd och startar en kroppslig dialog, hur vi uppfattar världen genom våra sinnen.

Det var på GCI genom två av mina lärare, som jag fick verktyg för framtiden. Första året kom Vanja Webjörn med "totalrörelser" alltså rörelser, som involverade kroppens alla delar, de stora svingarna, där varje led i kroppen skulle delta, där "hänget" tyngdkraften var avgörande, den som verkade på kroppen och som stod i kontrast till förda, styrda, kontrollerade rörelser.

Andra året gav mig Anna-Lisa Näsmark på allvar nyckeln till Framtiden genom Labans teorier om rummet, analysen av rörelsens omfång, men också sättet att närma sig barnet, eleven med frågor, rätt sorts frågor, som skulle göra att eleven själv skulle finna lösningen, medan jag skulle stå beredd med nästa fråga.

En senare förebild för mig har varit den stora koreografen Pina Bausch, som var väl förtrogen med Labans teorier.

Genom Anna-Lisa Näsmark ordnade Föreningen GCI lördagsträning i samarbete med Balettakademin. Jag mötte Talley Beatty, dansare från USA och skolad hos Katherine Dunham. Att se honom var närmast chockartat. Kunde dans vara så här? Märtha satt vid pianot och spelade samma ton i två timmar.

Minimalismen var född hos mig. Denna ton levde i mig, rytmen, tidens utmätning blev kristallklar, den fjärde dimensionen om man så vill.

Anna-Lisa införde också uppgifter i eget skapande på sina lektioner i Labans anda, spegelövningar, skuggrörelser, bygge av rörelseskulpturer. När året var slut fick jag följa med henne till en stor kongress för kvinnliga gymnastiklärare i Köln, där hon föreläste om den nya svenska skolgymnastiken och Git Wessman (Wanbro) och jag demonstrerade den.

Det jag också bär med mig från GCI-tiden är förmågan att organisera, vilket var nödvändigt, när fyra dansare 1978 skapade den första fria dansgruppen i Göteborg, Rubicon. Oräddhet, ihärdighet och förmåga att fixa saker var förutsättningen för att lyckas.

Dansens kärna, ett berg i rörelse, vår perception och utsläckt tid

En kurs i Labanteknik för Henry Metcalfe från London gjorde att jag kunde fortsätta att undersöka rummets egen magi. Jag lät t ex dansare vandra över rummet i olika banor, åt olika håll, olika snabbt och frågade mig. Vad hände, Vad "berättades"?

Jag undersökte gåendet, fallandet i ett årslångt projekt för att hitta dansens kärna, dess själ och gick vidare på den vägen.

I Gudars skymning 1989 blev mitt första riktigt stora verk med 13 dansare och 3 live-musiker, där gåendet, springandet, förflyttningarna över ett stort berg vid havet utgjorde själva händelsen. Jag ville få själva berget att röra sig och jag blev alltmer intresserad av hur vi läser av vår omvärld genom våra sinnen.

Images of Dream and Death från 1994 sysslar med vårt synsinne, vår perception. Det var för mörkt för att filma, men inte för det adapterade ögat som till slut kunde följa min spiralformade väg i rummet.

Tabula Rasa (Det renrakade bordet) kom till 1996 kring det "kontaminerade" scenrummet, som ofta nämns som ett tomt rum, där konstnärerna själva sätter regler och lagar för det som skall ske. Det finns samtidigt förväntningar kring detta rum genom allt som "sitter i väggarna". Vi ville vända på blicken.

Företaget Papyrus sponsrade oss med stora vita ark, som täckte hela rummet som "blommor". Genom pappershavet löpte en spång av två rödmålade bräder för mig att röra mig på. Under 60 min rörde jag mig långsamt i ett och samma tempo, utan att stanna.

Idén var att släcka ut tiden. Det långsamma tempot skulle vagga in de närvarande i ett nu, där de till slut gav upp tiden som riktning och hållpunkt - det mest arbetsamma verk jag någonsin gjort. Att aldrig svikta, hålla balansen, vara i konstant rörelse en hel timme, utan att förstöra illusionen var ett oerhört kraftprov.

Dans i samverkan med astronomi, fysik och rehabilitering

Andra typer av projekt tillkom. Bengt Gustavsson, professor i Astronomi i Uppsala ringde 1998 och erbjöd mig att skapa dans för att ge förstaårs-studenter inom astronomi en möjlighet att förstå det som var omöjligt att begripa, såsom rum-tidens krökning, svarta hål och universums utvidgning. I sanning en häftig utmaning. Hur göra?

Jag tog till en teknik från tidigare. Dansarna fick röra sig i raka banor mot publiken, medan de hela tiden fokuserade blicken framåt. Omärkligt gled banorna sidledes ifrån varandra i böjar. En bild av rum-tidens krökning.

Vi tränade på dervischernas snurrar. De följer rörelsen hela tiden med öppna ögon, tar in snurren i kroppen och kan hålla på så. Vi mådde illa i början, föll omkull, brakade in i väggar och liknande men övade och övade. Till slut accepterade kroppen att lämna det givna och ge sig ut i det okända. Ett svart hål med sin enorma dragningskraft.

Det var svårt att få förstaårs-studenterna att förstå vad detta skulle vara bra för. Däremot fick vi oerhört fin kontakt med doktoranderna i försöket att skapa bilder av det som sker i Universum. De sitter ju dagarna i ända och betraktar något som skedde för mycket, mycket länge sedan.

Myonspin 1999 på KTH var ett annat spännande projekt som förenar konst och fysik. Monica Sand, skulptör och bildkonstnär, hade skapat en stor skulptur i glas, som i realtid läste av myoners träffar på detektorer, vilket fick skulpturen att lysa upp ett ögonblick.

Myoner har ett halvt spin som energimått. De snurrar två varv för att komma tillbaka till samma punkt. De kan aldrig krocka, för då skulle Universum gå om intet. Dansarna fick därför snurra – men aldrig krocka – hålla fast avstånd till varandra och låta hela formen snurra två varv. Jag beslöt också att åskådarna skulle titta ner från översta åttonde våningen i den stora entréhallen. Dansarna blir då platta som skivor, när de snurrar; ytterligare en faktor som går att koppla till Universum, som ju inte har något centrum. Åskådarna kunde lika gärna tro sig titta uppåt som neråt eller mot en vägg.

Arbetet med dans och fysik resulterade senare i olika nya projekt. Hur skulle människan agera om betingelserna på jorden kraftigt förändrades, om det inte fanns syre i luften annat än på marknivå, om marken inte var rak? Hur skulle vi röra oss då? Det blev *Omtagning med nya förtecken* 2004, i en nedlagd militärhangar utanför Göteborg. Fem upp och nedvända parabler skapade ett rum, där dansarna fick pröva sin balansförmåga. Spelplatsen blev sluttningen där stridsplanen normalt tog sig upp ur underjorden. Av mig fick dansarna order att rulla lika fort uppför som nedför och att aldrig ha huvudet mer än en meter ovanför marken, eftersom syret tog slut där.

Titanium-Kontakte från 2008 är ett verk, som helt skiljer sig från mina tidigare. Koreografin är egentligen gjord av min sjukgymnast. Jag bytte båda mina höftleder det året. Underbart att all smärta försvann, men rehabiliteringen var fruktansvärt tråkig, alla dessa rörelser utan ett "högre" syfte. Samtidigt liknar de ju väldigt mycket dansrörelser.

Jag har funderat på skillnaden mellan dans och gymnastik och tror att det är syftet som är avgörande. Att sträcka foten ut till sidan och in igen kan göras mekaniskt. Det kan också göras undersökande, foten mot golvet. Hur är tempot, muskeln som spänns? Allt blir annorlunda med en sådan attityd.

Jag skapade ett verk byggt på idén att undersöka dessa rörelser som om det var första gången jag prövade. Jag använde olika tryck, hastighet, rytm. Jag lade till armar och överkropp, riktningar. Men annars var det samma övningar jag gjorde i två års tid, för att få tillbaka muskelmassa och styrka.

Skoreografier är ett experiment, som också har med rehabilitering att göra. Det gäller en särskild sko med syfte att stärka dansares fötter efter en skada, tung och jobbig att lyfta, men den tvingar en att arbeta med balansen. Vi invigde en utställning med gungstolar på Röhsska museet i Göteborg med våra skor, där tyngdöverföringen från tå till häl stod i fokus, när vi gungade fram på ett högst humoristiskt sätt.

Allt vi gör, rör oss, tänker, agerar sker ju inom kroppens ram. Vi kan inte tänka en tanke eller läsa en text utan kropp. Att utveckla känsligheten i varje led, styrkan i varje muskel ger oss verktyg att förstå vår omvärld och kunna hantera vardagen. Som lärare ger man sina elever möjligheter att hitta sina vägar till att ta om sina kroppar. Jag gick ett steg vidare och med mitt konstnärliga arbete vill jag nå mina medmänniskor på djupet, nå deras innersta väsen med kroppens poesi.

I Gudars skymning är ett möte mellan människa och natur, mellan riter, myter, sten och vatten. Gun Lund ser dansen som en bärande och relationskapande del av människans tillvaro, också i mötet med tiden och det eviga. (Källa: scenarkivet.se) Verket har visats 1989, 1999, 2009, 2019 på Vadholmens badplats, Kungälv kommun. Det visades även i Uddevalla och Wick i Skottland 1995 samt i Pyhäjärvi i Finland 1999. Sannolikt kommer det att sättas upp igen 2029.

Foto: Lars Persson

Se och läs mer

De videoutdrag Gun visade under föreningens jubileum finns på www.emc2dance.com. Gå till Works eller Arkiv och namn på ovanstående föreställningar. Där finns också andra verk att läsa om. I den här artikeln är bara ett fåtal omnämnda.

När jag själv får välja

av Hanna Mulder

Hur upplever elever på gymnasiet sin motivation, när de får möjlighet att läsa kursen idrott och hälsa genom ett inriktningsval? Det har Hanna Mulder undersökt i sin masteruppsats i ämnet idrottsvetenskap. Här i årsskriften berättar hon om sina rön.

Det är väl dokumenterat att fysisk aktivitet har en positiv inverkan på barns och ungdomars fysiska och psykiska hälsa. Trots detta ökar stillasittandet hos Sveriges ungdomar. Den fysiska aktiviteten minskar med stigande ålder och Folkhälsomyndigheten visade i en rapport från 2019 att 15-åringar endast är högaktiva 10 % av sin vakna tid per vecka.

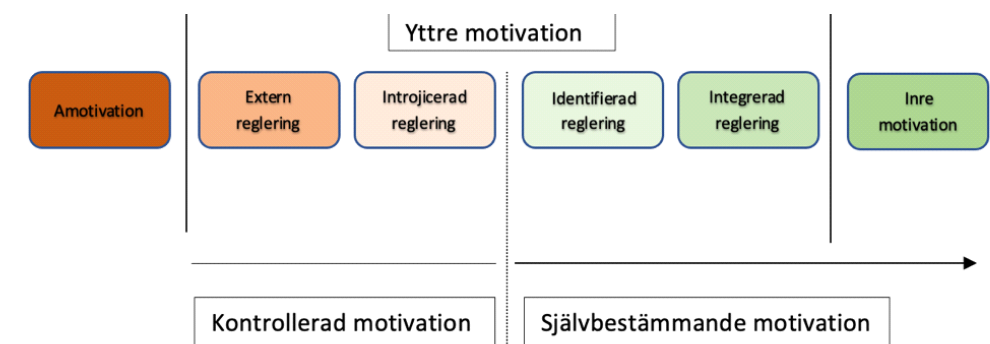
”Idrott, motion och träning kräver motivation. Utan motivation och drivkraft blir det inget av” (Lindwall et al., 2019)

Som citatet visar är motivation en viktig komponent för fysisk aktivitet och deltagande i undervisningen i idrott och hälsa. Om eleverna är motiverade av sig själva och drivs av nyfikenhet och glädje, snarare än av yttre drivkraft som kontroll eller belöning, har de en inre motivation. Inre motivation behövs för att eleven ska må bra och prestera i skolan.

Från grundskolan till gymnasiet förändras motivationen och inställningen till ämnet idrott och hälsa. Forskning visar att elever drivs av allt mindre inre motivation i tonåren. Den största minskningen sker vid 15–17 års ålder.

Olika kvalitéer av motivation

Självbestämmandeteorin (SDT) är en övergripande makroteori om människans motivation som både visar på olika kvalitéer av motivation hos individer och på hur miljön kan vara stöttande eller hämmande för motivationen.

Olika typer av motivationskvalitéer på ett kontinuum (Fritt efter Deci & Ryan, 2000).

Amotivation och självbestämmande motivation är de motivationskvalitéer som har starkast påverkan på upplevelsen av och deltagandet i undervisningen i idrott och hälsa. Den självbestämmande motivationen ger ett mer hållbart beteende och starkare självkänsla, koncentration och prestation, vad gäller både kroppslig förmåga och betyg. Elever med en självbestämmande motivation i idrott och hälsa är också mer fysiskt aktiva på fritiden. Ju mer kontrollerande motivation som eleven drivs av, desto fler blir de negativa effekterna, såsom dåligt självförtroende, prestationsångest och minskat deltagande.

SDT har identifierat tre grundläggande psykologiska behov för att en person ska utveckla en självbestämmande motivationskvalité och känna inre motivation: Autonomi, kompetens och tillhörighet.

Autonomi handlar om att individen känner valfrihet och kontroll över vad den gör. I idrottsundervisningen kan det röra sig om att eleven upplever att hen har valmöjligheter och kan vara med och påverka undervisningen, samt att läraren lyssnar på hens tankar och idéer.

När man känner att man kan påverka omgivningen och hantera en situation, upplever man kompetens. Det gör eleven om undervisningen är på rätt nivå och hen tror sig kunna klara den förelagda uppgiften. Till sist upplever eleven tillhörighet, när hen känner kontakt och gemenskap med andra i gruppen och med läraren, samt får socialt stöd.

Intervention

Med upplevelsen av minskat deltagande och aktivitetsgrad hos eleverna och med den beskrivna forskningen som utgångspunkt, utarbetade fem lärare på en gymnasieskola i Stockholm en undervisningsmodell i kursen idrott och hälsa 1.

Modellens syfte var att skapa en behovsstödjande miljö i ämnet och ge eleverna förutsättningar för att utveckla en självbestämmande motivationskvalité.

Under två år, med start höstterminen 2020, genomfördes interventionen på skolan. När eleverna började årskurs 1 på gymnasiet fick de under den andra skoldagen, innan de lärt känna varandra, göra ett inriktningsval för kursen Idrott och hälsa 1. De fick välja mellan fem olika inriktningar och läsa kursen Idrott och hälsa 1 enligt det centrala innehållet med tyngdpunkt på det valda fokusområdet. Eleverna blandades från de olika klasserna utefter vilket val de gjorde och läste sedan hela kursen i sin inriktningsvalsgrupp.

De olika inriktningsvalen var:

- Dans och träning till musik
- Hälsa, motion och mental träning
- Friluftsliv
- Styrketräning
- Boll-, slag- och nätspel

För att utvärdera interventionen genomfördes en kvalitativ studie. I denna intervjuades sju elever från interventionsgrupperna ”Boll-, slag- och nätspel” och ”Dans och träning till musik”, samt deras två undervisande lärare i idrott och hälsa. Studien undersökte hur eleverna och lärarna upplevde interventionen som en behovsstödjande miljö och hur eleverna beskrev sin motivationskvalité, när de fick möjlighet att göra ett inriktningsval i kursen.

Resultat och diskussion

Sammantaget kan de upplevelser som beskrivs i intervjuerna tyda på att interventionen inverkat positivt på motivationen hos majoriteten av eleverna i studien. Studien verkar bekräfta SDT, där behovsstöd har lett till behovstillfredsställelse hos eleverna och därmed en mer självbestämmande motivationskvalité.

Utfallet för de elever som upplevt behovstillfredsställelse var glädje och intresse för undervisningen i idrott och hälsa. Möjligheten till val spelade en betydande roll för elevernas upplevelse av autonomi. De flesta deltagarna i studien kände att det var positivt att de fick vara med och påverka och de uttryckte att de uppskattade att kunna välja något som låg i deras eget intresse.

För några deltagare var begränsningen inom ett område en orsak till bristande upplevelse av autonomi. Upplevelsen stämde överens med tidigare forskning, som visar att val måste gå i linje med elevers intressen och mål, för att de ska kunna uppleva autonomi.

Valet av inriktning bidrog till att behoven kompetens och, till viss del, tillhörighet stärktes hos eleverna. Eleverna i denna studie uttryckte att de gjorde sina val inom ett område som de upplevde sig kompetenta i och hade erfarenhet av. Tidigare forskning betonar ojämlikheten i dagens undervisning i idrott och hälsa, där elever med en föreningsbakgrund gynnas. Genom interventionen fick eleverna vara och verka i en miljö som de kände igen, vilket bidrog till en upplevd ökad kompetens och behovstillfredsställelse och därmed en mer jämlik undervisning i idrott och hälsa. Detta eftersom eleverna som inte hade en föreningsbakgrund gavs möjlighet att välja en inriktning med ”icke traditionell” undervisning.

Tillhörighet visade sig vara det psykologiska behov som varierade mest mellan eleverna. De flesta deltagarna i studien upplevde miljön som stödjande för tillhörigheten, men beskrev att den till en början funnits hos enskilda klasskamrater i respektive grupp, och sedan genom en snöbollseffekt byggts upp över klassgränserna. Behovet av tillhörighet upplevdes av några elever som så starkt och viktigt att det underminerade själva inriktningsvalet. De elever i studien som inte upplevde sina behov som tillfredsställda gjorde det främst på grund av att de inte kände tillhörighet i grupperna.

Hos en del av eleverna upplevdes inte heller valet som tillfredställande för autonomi. Dessa elever beskrev en extern reglering, där betyg och närvaro var anledningen till att de deltog i undervisningen, och de uttryckte en besvikelse över interventionen, eftersom deras upplevelser från grundskolan var mer positiva. Eleverna beskrev en externalisering av motivationen, där interventionen påverkat dem i en sådan grad att de gått från en självbestämmande motivationskvalité i idrott och hälsa på grundskolan till en mer kontrollerad motivationskvalité på gymnasiet.

Den kontrollerande motivationen är förknippad med minskad lust, driv och deltagande och det var något som eleverna beskrev. Även lärarna uttryckte tillhörighet som det behov som var svårast att tillfredsställa under interventionen. Faktum var att de elever som upplevde tillhörighet beskrev att de hade en trygghet hos en klasskompis i gruppen i början av interventionen.

Däremot hamnade majoriteten av eleverna av en slump i grupper med likasinnade klasskompisar och tillhörigheten till dem beskrevs som en hjälp för att knyta an till andra i gruppen. Det är därför svårt att dra paralleller till interventionen som en stödjande miljö för tillhörigheten.

Vidare visade studien att homogena grupper kan ha flera positiva effekter på behovstillfredsställelsen, både utifrån elevernas och lärarnas perspektiv. Grupperna i interventionen blev delvis homogena, där både kön och tidigare erfarenheter av föreningslivet var gemensamma nämnare. En del elever berättade att de upplevde en större tillhörighet med varandra, just eftersom deras grupp var homogen.

Flera av deltagarna i den aktuella studien upplevde också en starkt känsla av kompetens på grund av att de var i en homogen grupp, som de kände tillhörighet till.

Den ökade upplevelsen av kompetens kan också vara en effekt av att lärarnas möjligheter till behovsstödjande ledarskap stärktes i och med att grupperna blev homogena.

Båda lärarna som medverkade i studien uttryckte att det var lättare att nivåanpassa och strukturera undervisningen, eftersom de fick undervisa homogena grupper.

En viktig utgångspunkt

Slutligen är en viktig utgångspunkt, utifrån den här studiens deltagare, att tillhörighet eventuellt kan vara ett behov som behöver prioriteras i undervisningen, för att eleverna ska uppleva en självbestämmande motivation. När liknande interventioner eller undervisning på gymnasiet organiseras, behöver förmodligen även andra metoder testas, för att stärka tillhörigheten i grupperna. Det är också av vikt att överväga i vilken grad elever ska få vara med vänner som de känner sig trygga med.

Läs mer

“När jag själv får välja!”: En kvalitativ studie om elevers och lärares upplevelser av motivation när eleven får göra ett inriktningsval i ämnet idrott och hälsa på gymnasiet. Uppsatsen är ett självständigt arbete på avancerad nivå (masterexamen), 20 poäng / 30 hp, vid Institutionen för fysisk aktivitet och hälsa, GIH Stockholm 2022.

<https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1679316&dsid=2998>

De nya kursplanerna för grundskolan

Ett ständigt aktuellt tema i skolan: "Undersökande av möjligheter till daglig rörelse i närmiljön" (Centralt innehåll, åk 1-3, Lgr22).

Skolplansch, troligen sent 1950-tal. Foto: Vänersborgs museum/Digitalt museum

Vid Föreningen GCI:s nätverksträff på GIH i september 2022 diskuterades ändringar i ämnesplanen för undervisningen i idrott och hälsa i grundskolan.

Lgr22 jämfördes med Lgr11 och bland annat noterades att Lgr22 innebär:

- Mer fokus på rörelse. Träninglära har lyfts in.
- Praktisk teori betonas framför renodlade teoripass.

- Vattenvana krävs för åk 1-3. (Man kan därför inte gå till simhallen bara en enda gång).
- En helhetssyn dominerar vid bedömning. Det svagaste resultatet är inte längre avgörande för ett lägre betyg.

De nya kursplanerna kommer att utgöra ett särskilt tema i Föreningen GCI:s årsskrift 2023.

Föreningen GCI på nätet

Hemsidan & sociala medier

Föreningen GCI har som de flesta föreningar och organisationer idag både en hemsida och sociala medier. Hemsidan fungerar som en av de främsta kommunikationskanalerna ut mot föreningens medlemmar, då den regelbundet uppdateras med nyheter, mötesreferat och viktig information.

Hemsidan är även ett sätt att förse medlemmarna med digitala verktyg så som medlemsinloggning, ett kalendarium och möjligheten att ladda hem de senaste årens årsskrifter i PDF-format.

Sociala medier (Instagram och Facebook)

Föreningen är aktiv på Instagram och Facebook, två av de största plattformarna på nätet.

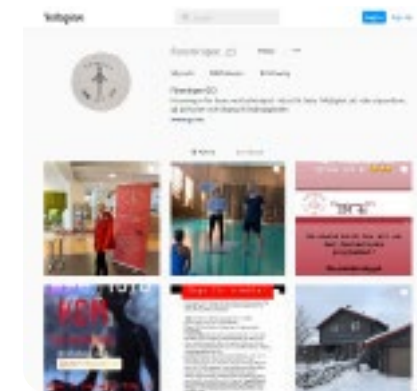
Instagram är ett socialt medium där bilder och video lever mest. Du kan till exempel se bilder från vår kursverksamhet, årets 120-årsjubileum och få andra små snabba informationstips om till exempel årsmötet eller Byängsgården. Vi uppmuntrar alla medlemmar att gå till @foreningen_gci via appen och följa!

Lite mer matig är föreningens närvaro på Facebook. Facebookgruppen har funnits i många år, relativt sett, och har i dagsläget över 300 medlemmar. Här postas information och bilder från verksamheten och då Facebook har ett smidigare kommentarssystem är detta plattformen om medlemmarna vill ha svar på frågor, reagera på poster eller starta en diskussion. Gruppen är privat, men du som medlem kan enkelt begära inträde genom att hitta gruppen via Facebook och klicka att du vill gå med.

Varmt välkommen!

Instagram: @foreningen_gci (sök i appen)

Facebook: www.facebook.com/groups/110941155626307/

Länktips

Gen PeP

https://generationpep.se/sv/inspirationsbanken/?gclid=Cj0KCQjw8p2MBhCiARIsADDUFVE-mQKTTZlw-Q8R4KTnSY1F0Kg7i0shulWgUkCM14cQwiMEDrIAAVxQaAqozEALw_wcB

Physical Activity recommendations fr CDC

https://health.gov/sites/default/files/2019-09/Physical_Activity_Guidelines_2nd_edition.pdf#page=46
<https://www.cdc.gov/physicalactivity/basics/children/index.htm>

Rekommendationer Fysisk aktivitet och stillasittande Folkhälsomyndigheten

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/rekommendationer-for-fysisk-aktivitet-och-stillasittande>

Utevistelse och rörelse

<https://www.friluftsfamjandet.se/detta-gor-vi/forskolor-och-skolor/pedagogiken/vad-sager-forskningen-om-barns-rorelse>
<https://www.folkhalsan.fi/vuxna/ma-bra/friluftsliv>

Rörelsebank

<https://utbildning.sisuidrottsbocker.se/gymnastik/portal/teknik-och-metodik/rorelsebanken>
<https://www.gymnastik.se/Barn/rorelsebanken>

Övrigt

www.gci.nu
www.gih.se
cif@gih.se
louise.ekstrom@gih.se (GIH-bladet)

<http://idrottsforum.org>

<https://idrottsdidaktiskforskning.wordpress.com>

Byängsgården

För alla årstider

Vår pärla Byängsgården ligger i Tällbergs by vid Siljan. Det rymliga och välutrustade huset står till medlemmarnas förfogande. Här finns porslin, glas, sängar, sängkläder och gott om plats för 18 personer. Byängsgården används bland annat för rekreation, minikonferenser och återträffar. I närheten väntar mycket fina upplevelser av natur och kultur.

Under förra verksamhetsåret färdigställdes målning av husets och garagets fasader, några björkar fälldes och ersattes med en ny björk och fem syrenbuskar, entrétrappan byttes ut och golvet på den lilla verandan vid huvudingången slipades och oljades. Dessutom installerades en ny spis.

I Storstugan och i ett av källarförråden på det nedre planet finns, med några få undantag, Föreningen GCI:s årsskrifter från och med 1902 samlade. Här kan du läsa om de frågor som varit mest aktuella för Föreningen och kåren under 120 år!

Hyra Byängsgården

För att hyra Byängsgården går du in på vår hemsida www.gci.nu under fliken Byängsgården.

Alldeles nära Byängsgården ligger Holens gammalgård, konstnären Gustav Ankarcronas hem. Här står majstängen uppe hela året, precis som i alla Leksands byar. Majstängerna är gärna placerade i en trevägs korsning och dekorerade med symboler, till exempel en tupp för vaksamhet och de korslagda dalpilarna som står för frihet.

Stipendierapporter

Från föreningens medlemmar

En av Föreningen GCI:s viktigaste uppgifter är att förvalta donerade medel och fördela ekonomiska bidrag bland de medlemmar som söker stipendier för fortbildning, studieresor eller stöd vid försvagad hälsa.

Ur Samfonden och Elin Falks fond har det senaste verksamhetsåret anslagits medel till 57 stipendier. Cirka 2/3 av de beviljade medlen har gällt träningsresor, medan 1/3 har avsett annan fortbildning eller stöd vid försvagad hälsa.

Fem av stipendierapporterna följer här.

Vandringsresa till Cervinia

av Tove Svensson

Äntligen skulle jag få åka i väg på min vandringsresa som var inbokad redan sommaren 2020. Covid-19 kom emellan både sommaren 2020 och 2021, men nu blev det av! Tidigare hade jag hade vandrat i svenska och norska fjällen, men aldrig i Alperna.

Sent en lördagskväll landade jag i Milano och hade sedan en transfer på 2,5 h till den lilla byn Cervinia som ligger i nordvästra Italien på 2 000 m höjd. Jag hade valt den tuffaste gruppen, Alpin +. Gruppen bestod av 11 personer från olika delar av Sverige. Med oss hade vi vår svenska guide Elina och den lokala guiden Ivano. Planen var att vandra fem dagar, först tre vandringsdagar, så en "ledig dag" och sedan två dagar till. Under dessa dagar kom vi att nå tre toppar.

Vi kom upp på ca 2 700–3 000 m höjd varje gång. Första dagen kändes vandrigen hyfsat lätt. Vyerna var vackra och vi såg massor av blommor, bland annat edelweiss, alprododendron och arcancia. Den tuffaste vandringsdagen för mig personligen var den andra dagen. Vi gick 700 höjdmeter på 45 min och jag kände att pulsen var på max hela tiden. Som tur var krävdes det endast 5–10 min drick- och andningspaus för att kunna fortsätta vandrigen uppåt.

De två första dagarna hade vi växlande molnighet, temperaturen var ca 14 grader, men när solen kom fram värmden den ordentligt och temperaturen steg till ca 25 grader. Den tredje dagen blev vi överraskade av ett åskväder och kunde inte bestiga toppen Mont Pancherot som planerat. Det var mycket elektricitet uppe i bergen; håret stod rakt upp som det gör när man tar av sig mössan på vintern. Enligt Ivano berodde det på en damm i närheten. Vattnet i dammen innehöll nämligen smältvattnet med mycket mineraler, vilket gjorde att blixten drogs dit. Som väl var hade vi kort väg till vår lunchrestaurang Refugio Barnasse. Det blev en lång lunch på 2 h, då vi väntade på att åskan och regnet skulle dra förbi. Men det fortsatte att regna, så det blev en blöt vandring neråt dalen och byn Valtourneche.

Den sista vandringsdagen började vi i Cervinia. Målet för dagen var ett minnesmärke tillägnat Jean Antoine Carrell, den första italienaren som besteg Matterhorn. Matterhorns topp ligger på 4 478 m. Vårt mål låg på 3 100 m. På vägen upp möttes vi av regn, dimma (låga moln) och kalla vindar. Jag fick ta på mig alla kläder som jag hade med mig. Saknade handskar och frös rejält om händerna. Men vädret växlar fort i bergen och innan vi kom upp på 2 700 m sprack molnen upp och resten av vandrigen gick under klarblå himmel. Vi fick fantastiska foton av Matterhorn sista dagen.

Vår grupp var härlig. Alla peppade varandra och det var en väldigt positiv stämning. Vår STS-guide Elina höll alltid humöret uppe och hade full koll på tider, kartor, vandringsleder och våra lunchrestauranger. Vår lokala guide Ivano hade en enorm kunskap om bergen, flora, fauna, historia m m. Han berättade många historier och anekdoter om platserna vi besökte.

Jag vill tacka GCI för stipendiet som gjorde denna resa möjlig för mig. Jag har fyllt på med energi och inspiration, och återhämtat mig från en tuff termin i skolan. Jag kommer hem med härliga minnen som jag kommer att dela med mig av till kollegor och elever. Jag kommer att fortsätta inspirera mina elever till friluftsliv och ser det som en viktig del av undervisningen, då många elever inte kommer ut i naturen under sin fritid.

Träningsresa till Lemnos

av Mica Almberg

Vi kom med det första nordiska planet som någonsin hade landat på Lemnos och möttes av förväntansfulla och välkomnade öbor.

Som på så många andra ställen i världen hade Covid-pandemin satt stopp för turistverksamheten under lång tid, och att nu även kunna ta emot gäster från Norden var något som visade sig vara väldigt speciellt. Det bjöds på traditionell grekisk dans, mat och dryck i välkomsthallen, innan det bar av till hotellet.

Veckan präglades av en mycket positiv stämning. Hela verksamheten är uppbyggd för träning och fysisk aktivitet och det erbjöds runt 50 instruktörsledda kurser/klasser i en mängd olika fysiska aktiviteter. Dagarna fylldes med paddelkurser för nybörjare, dansklasser vid havet, yoga i morgonsolen, löpning i den backiga naturen, vandring upp till Kastellet i byn Myrina, träning i det splittrerna gymmet, crawlkurser och Crossfit-träning med en fantastisk utsikt över havet.

Just möjligheten att ta del av så många olika aktiviteter och att ha tid att verkligen lära sig grunderna i till exempel paddel var väldigt givande. Jag ägnade även flera timmar åt att fila på tekniken i olympiska lyft och i simning. Alla ledare inom de olika verksamheterna var mycket professionella och visade stor vilja att lära ut sina färdigheter. För att varva träningen och återhämta kroppen deltog jag även i yoga och meditation.

Jag känner att jag har fått påfyllning av sol, värme och träningsglädje, och har med mig en massa ny kunskap hem i bagaget!

Stort tack för möjligheten att få åka på denna inspirerande resa. Med en psoriasis som ibland begränsar och sätter stopp för träning p g a värk i leder och ömmande hud, är solen och värmen ren medicin, som gör det möjligt för mig att kunna röra på mig så som jag önskar.

Fortbildningsresa till Kreta med ToppHälsa

av Susanne Vestman

Via föreningen GCI fick jag möjlighet till en fortbildnings- och träningsresa till Kreta med tidningen ToppHälsa. Ansvarig var Pamela Andersson. Det var ett otroligt stort dagligt innehåll av olika typer av motion, träning och friskvårdsaktiviteter. Alla olika träningsformer har inspirerat mig för det fortsatta arbetet med eleverna i skolan.

Känslan av glädje i att träna tillsammans med andra kvinnor i åldrarna 30–70 år var smittsam och medryckande. Ledarna var mycket skickliga och det är också så lärorikt att få vara på "elevsidan" och få iaktta hur andra bedriver sitt ledarskap. Jag deltog bland annat i en mycket fin träningsrunda på cykel med välutrustade träningscyklar och bra guidning både vad gäller cykelteknik och säkerhetstänk. Ledaren var längdskidlandslagets f d tränare Christer Skog. Turen gick i ett böljande landskap med fina olivlundar, vackra blommor och små grekiska hus med blåmålade fönster och dörrar.

Crawlskola med triathlonmästaren Pasi var också inspirerande. Jag tycker att det skulle vara härligt att få möjlighet att lära ut crawl till högstadies- eller gymnasieelever. Crawl är ett fantastiskt simsätt att kunna behärska – skonsamt för knän, ben och armar. Lär man sig att andas åt bägge hållen möjliggör det också havs- eller sjösimning som en trevlig motionsform.

De pass som jag tyckte var dagens bästa var klasserna med Freddie Nyholm. På hemmaplan driver han en egen dansstudio som heter Edge Dance studio i Uppsala.

Vi fick prova på allt från grekiskinspirerad dans till 90-talsaerobic och disco-dans. Med härlig, rytmisk musik och rätt puls till rätt dans dras man med i rörelseglädjen. Vi dansade på en scen med utsikt mot havet, utan speglar. Jag tänker aldrig mer dansa framför en spegel med mina elever, eftersom jag anser att det bara hämmar både eleverna och oss vuxna. Jag tycker att vi kan ha mycket gymna, dans och rörelse till musik i skolan. Med fördel skulle det kunna ingå i varenda idrottstimme.

Vi fick också prova på dynamisk yoga och medicinsk yoga och även här finns det rörelser och tankesätt att ta med in i skolans värld. Ledaren var den mycket duktiga gotländskan Mia Rodhborn. I skolan hör vi talas om och möter ungdomar med psykisk ohälsa och stress. Många elever skulle må gott av att varva ner och lära sig att andas rätt under en stund av skoldagen.

En väldigt trevlig och lite strapatsrik vandring gick genom Kretas längsta ravin, Samariravinen, som är ca 18 km lång. Vi åkte buss upp till platån och vandrade utför. En så lång vandring är inte bara en fysisk prestation. Det är lika mycket en underbar samtalsstund med olika vandrarkompisar. Miljön med berg som omger vandringsstigen var verkligen enastående vacker.

En annan rolig sport som var ny för mig var thaiboxning med välmeriterade Madeleine Vall Beijner, som är professionell fighter med VM-medaljer i thaiboxning och titlar som svensk, nordisk och Europamästare i ryggsäcken. De övningar som vi fick lära oss skulle vara möjliga att träna på i skolan för att uppå bra fysik. Madeleine instruerar också i självförsvar och även där finns bra övningar för elever och vuxna att lära sig.

Sammanfattningsvis var det en oerhört inspirationsrik fortbildningsresa. Jag ser att jag kan ta med delar av alla idrottspass vi har provat på till idrottsundervisningen i skolan. Att jag dessutom har fått egen träning och känt inspiration till att hålla mig i form och förbli stark för att undvika skador, är så bra. Tack Föreningen GCI för bidraget som möjliggjorde min fortbildningsresa till Kreta med ToppHälsa!

Foto: Privat

Randonné i Franska Alperna med UCPA-Resor

av Britta Brännström och Karin Hederyd

Med en hel del egen erfarenhet av randonné och vår egen utrustning i bagaget, flög vi ner till Franska Alperna. Där mötte vi vår grupp på sju personer av olika nationaliteter och vår guide för veckan. Vår ambition med resan var att skaffa erfarenhet av att gå med en guide i en obekant miljö. – Två faktorer som utsatte oss för de situationer våra elever ofta befinner sig i.

Under sex dagar skulle vi komma att göra turer med stighudar upp för branta berg och åkning ner för sluttningar med ganska krävande snö. Vi gick runt 15 kilometer om dagen med ca 1 000 höjdmeters stigning. Det var slitigt, men härligt. Småprat på vägen upp förekom inte, man bara fäste blicken i kompiserna framför och var här och nu.

Stighudar, skarjarn och tranciever kände vi oss väl förtrogna med efter daglig användning. Men vår personliga utrustning försvann på flyget, så än en gång kände vi oss som elever som fick anpassa sig till en hyrtrusning. Genom hela turen, från första samlingen till vår sista debriefing, hade vi ”elevglasögon” och det var skönt att bara bli ledd. Vi kunde reflektera över så mycket: Hur informerar man, hur bygger man en grupp, hur fattar man beslut och vilka faktorer bygger man besluten på? Det faktum att all konversation var på knagglig engelska gjorde att man förstod hur viktig tydlig kommunikation är.

Socialt och kulturellt var det en fantastisk vecka. I vår lilla grupp hade vi mycket tid att lära känna varandra, våra länder och vanor. Varje natt bodde vi på olika refuges. Detta krävde en väl uttänkt packning, som vi bar runt på hela tiden. Vi fick en stor dos fransk mat, dryck och kvinnlig seglingshistoria (vi råkade bo flera nätter med ett nätverk elitseglare).

När vi kommit hem och sammanfattat våra upplevelser är den stora behållningen, förutom att vi lärt känna nya människor, att vi fått göra turer i tuffare miljöer och väderförhållanden, än vi skulle gjort hemma. Detta kändes bra att ha i ryggen, när vi på fredagen i veckan efter hemkomst, hamnade i ett busigt fjällväder med en elevgrupp. Det blev en bra utmaning, där alla kände sig trygga.

I Jämtland har vi förmånen att bo så att fjällturer är en vanlig ingrediens i vår undervisning. Vi upplever att vår stipendieresa gett oss erfarenheter och reflektioner som gjort oss tryggare och mer motiverade att fortsätta med detta under alla årstider. Så vi tackar och bockar och rekommenderar Alperna med den ideella franska friluftorganisationen UCPA till er alla!

Fortbildning i dans på Mallorca med Funtasifabriken

av Helena Damberg, Susanne Haglund, Petra Karlsson,

Marie Lauren, Anna-Maria Lidbaum, Birgitta Lindahl, Agneta Lindskog Fladvad, Lisa Lundberg, Johanna Niiranen, Kajsa Nuutinen, Ann-Charlott Olofsson, Linda Persson, Kristina Sunden Andersson, Maria Wallbom, Pedra Wolde, Carina Ödman

SuperFUNtastisk fortbildning i dans på Mallorca med FUNtasifabriken, blev bästa starten på sommarlovet 2022. Vi var 28 rörelseglada pedagoger som fick massvis av inspiration och rörelseglädje med oss hem att använda i undervisningen. Det här ser vi att vi kan arbeta med från förskola till gymnasium och inom alla skolformer.

Det finaste med veckan var att Caroline och Elin ledde oss hela tiden. I vardagen leder vi ju alltid själva andra. Allt serverades på bästa sätt, väl genomtänkt och organiserat, som på silverfat. Vi var under kursen "elever" med stjärneögon, och med leenden och rörelseglädje hängde vi på allt som erbjöds.

Vi är många som har förmånen att åka på denna fortbildning tack vare stipendium. Förra gången skrev vi rapporten tillsammans och så gör vi även denna gång. Från och med höstterminen 2022 är kursplanerna reviderade och där framgår det både i syftet och i det centrala innehållet att dans är en stor del av den rörelsebedömning som ingår i alla kursplaner i idrott och hälsa. Med enkelhet kan dans kopplas till skolans värdegrund. Med FUNtasifabrikens pedagogiska förhållningssätt med fokus på värdegrund skapar de och koreograferar danser som passar alla.

Veckans första danspass startade med en klapppramsa. Elin och Caroline startade upp med en ramsa som var enkel att följa och alla hängde på allt eftersom. Ramsan väckte både nyfikenhet på och motivation till vad som skulle hända under resten av klassen. Överallt syntes glada och härliga leenden. Klapppramsan kan vi använda för att samla en grupp, få gruppen uppmärksam eller lägga in som BrainBreak. Att arbeta koordinerat med båda hjärnhalvorna ökar elevernas förmåga att medvetet jobba med motorisk kroppskontroll. Möjligheterna är många och lätta att få med eleverna på, då vi även kan utmana dem att göra egna klapppramsor och lära av varandra.

Utvecklingen av klapppramsan blev en hoppramsa som vi tog med oss in i en ringdans. Det är alltid kul med ringdans, då alla blir inkluderade och samhörigheten i gruppen blir självklar. Och superroligt med nya tips att ta med till den egna verksamheten och modellera så att de kan anpassas till de olika lärmiljöerna. I ringen gjorde vi en kombination med steg, hopp och riktningförändringar.

Upplägget var mycket inspirerande och enkelt på ett effektivt sätt. Veckan fortsatte på samma vis – varje dag i olika former med nya stilar och ny musik. De pedagogiska dialogerna vid poolkanten, frukostbordet, den spontana yogan på morgonen och promenaderna var lika givande som danserna vi gjorde under veckan. Där fick vi chansen att samtala med varandra och utbyta erfarenheter, och nya idéer föddes.

När Caroline och Elin dessutom gav olika förslag på variationer, förändringar och utmaningar skapades samtidigt nya tankar och steg. Vi funderade över och diskuterade hur vi kan använda detta i vår undervisning.

Mångfalden av pedagoger, danser, musik och genrer var under veckan FUNtastisk. Alla möten och samtal mellan oss pedagoger med varierande erfarenheter var både inspirerande, utvecklande och givande. Varje danspass avslutades med att vi filmade dansen som ett stöd för oss i vårt fortsatta arbete på våra respektive skolor. Dokumentation fick vi både digitalt och i pappersform.

Vi vill ge ett stort tack till Föreningen GCI för att vi fick möjlighet att gå denna FUNtastiska fortbildning. Mer rörelseglädje och dansglädje till alla, varje dag i skolan!

Foto: Privat

Till minne av Britta Öijersten (1929–2022)

av Maggie Norheden

Britta föddes i Umeå och studerade till gymnastikdirektör åren 1949–1951. Hon tjänstgjorde länge på Samskolan i Saltsjöbaden och flyttade så småningom till Stockholms skolor, Nytorpsskolan och till slut till Södra Latins gymnasium, varifrån hon gick i pension 1993. I Föreningen GCI:s styrelse var hon verksam bland annat som skattmästare, fondförvaltare och stugfogde åren 1974–2003.

Det var också Britta som var ansvarig för att vårt ”gamla hus”, Sallys stuga i Maggås utanför Orsa byttes mot en fantastisk fastighet i Tällberg, Byängsgården, som hon med liv och lust, stil och smak samt en osviklig känsla för ekonomiska realiteter inredde. Denna känsla för ekonomi präglade alltid hennes handlingar och vi kan nu skörda frukterna i Föreningen GCI:s fonder.

Britta var ett fenomen. Outtröttlig i allt hon företog sig. Hon hade oerhört många strängar på sin lyra. Efter en svår trafikolycka miste hon sin Bengt och byggde så småningom en ny tillvaro med Karl-Hugo, gentlemännens gentleman. Hon arbetade energiskt med sin trädgård på Solsidan i Saltsjöbaden och resultatet gav utdelning i form av flera priser. Hon engagerade sig politiskt och öppnade sitt vackra hem för Karl-Hugos teatervänner och alla sorters sammankomster, bland annat födelsedagsfirande på annandag jul, då borden dignade av hembakade läckerheter. Även huset i södra Frankrike stod öppet för alla vänner, allt dokumenterat avseende gäster, menyer och aktiviteter, precis som hela hennes liv fanns att ta del av i de fotopärmar hon skapade.

De sista åren förmörkades av polyneuropati och sviktande kognitiv hälsa, men vi minns Britta som en strålande kraft i Föreningen GCI under närmare 30 år.

Till minne av Barbro Carli (1930–2022)

av Suzanne Lundvall

Barbro Carli är av många ihågkommen antingen som lärarutbildare vid GIH i Örebro, som gymnastiktränare eller som den forskare som uppmärksammade oss på att när samundervisning i kroppsövningsämnet vandrade in så vandrade värderingen av kvinnors och flickors kunskaper ut.

Oavsett i vilken roll vi har mött eller känner till Barbro Carli finns anledning för oss inom Föreningen GCI att uppmärksamma de insatser och avtryck som hon har gjort.

Med hjälp av Barbros forskning finns nu en gedigen historiebeteckning om hur utbildningen till gymnastikdirektör för män och kvinnor växte fram och utvecklades. Hon följer lärarutbildningen från slutet av 1800-talet fram till 1900-talets slut. Baserat på data från dokumentanalyser, intervjuer och statistik visar hon hur den kvinnliga lärarutbildningen var mer mångsidig, mindre tävlingsinriktad och mer hälsoinriktad än den manliga.

Titeln på Barbro Carlis avhandling, *The Making and Breaking of a Female Culture – the History of Swedish Physical Education in a Different Voice*, säger mycket om hennes slutsatser kring vad som hände när samundervisning genomfördes på lärarutbildning och i skolan inom det ämne som vi idag kallar idrott och hälsa. Genomförandet resulterade i en icke jämställd integrering, där den manliga kulturen på lärarutbildningen, och manliga idrottslärares intressen, tilläts att dominera över den kultur som hade präglat den kvinnliga lärarutbildningen och de kvinnliga lärarnas undervisning. I denna ingick en bredare rörelsekultur, där både kunskaper i idrott, dans, hälsa, fysisk träning, friluftsliv och estetik hade en given plats.

Barbro Carli visar i betygsstatistik från 1990-talet hur, vid jämförelse med betygsstatistik från tiden med könsuppdelad undervisning, pojkar på alla betygsnivåer ansågs ”duktigare och mindre dåliga” än flickor. Konsekvenserna går att utläsa genom Carlis betygsstudier. Först år 2016, mer än två decennier efter att samundervisningen genomfördes, visar Skolverkets statistik att betygssättningen av flickor och pojkar har fått en jämställd betygsfördelning även på de högsta betygsnivåerna.

Från 1800-talets slut hade en lärarutbildning för kvinnor vuxit fram vid GIH i Stockholm, där det var viktigt att förbereda kvinnorna på ett yrke som från början inte fanns för kvinnor.

Kvinnor kunde då vara ledamöter i Svenska Gymnastiklärarsällskapet (nuvarande Svenska idrottslärarföreningen), men tilldelades aldrig några uppdrag som föreläsare eller kurshållare. Föreningen GCI hade en viktig roll att fylla när det gällde att kontinuerligt bevaka kvinnornas kompetens inom hälsa och kroppsövning, samt att bidra i arbetet med att skapa tjänster. Om detta skriver Barbro Carli i sin avhandling, men också i jubileumsboken *Föreningen GCI 100 år*.

Vid förra sekelskiftet etableras också Föreningen GCI som ett svar på den icke rådande jämställdheten och bristen på möjligheter att få en anställning.

*Barbro Carli tillsammans med kollegerna Olle Olsson, Lennart Mattsson och Rune Hedman vid det snart färdiga GIH i Örebro. De nya lokalerna invigdes 1971.
Foto: Nerikes Allehanda*

Att disputerar i en ålder av 74 år är en utmaning som kräver en hel del mod, eftersom forskning i sig innebär en omfattande resa. Många forskare menar också att just nyfikenhet kombinerat med uthållighet är bra egenskaper att ha med sig. Barbro Carli förkroppsligade båda. Men vem var då denna kvinna?

Enligt Urban, en av hennes tre söner, hade hon ett 'bra driv', var bestämd, en kämpe, och alltid på väg. Hennes vänner och före detta kollegor instämmer. Barbro var en person med temperament och stark integritet.

Hon växte upp i Västerås som enda barn. Pappan, som tidigt gick bort, hade tillsammans med sin bror en mekanisk verkstad. I Västerås gick hon i flickskola och därefter i läroverk. Det var en gymnastiklärare som stimulerade henne till att börja med gymnastik. Efter gymnastikdirektörsutbildning på GIH i Stockholm åren 1951–1953, ägnade Barbro mycket av sin tid åt att vara gymnastiklärare på dagarna och tränare på kvällarna i Västerås Gymnastikförening, inledningsvis tillsammans med sin förste man Bo Carli. Utöver sitt engagemang som ledare och domare var Barbro en av tränarna för Västerås GF:s mångåriga SM-vinnare i artistisk gymnastik, Marie Björk (född Lundquist).

Barbro blev tidigt ensam med de tre söner, varpå gymnastiken också kom att bli en del av sönerns uppväxt. De fick följa med och var alla tre gymnaster en bit upp i tonåren. I början av 1970-talet lämnade hon Västerås och bosatte sig i Örebro, för att börja arbeta som lärarutbildare på den nystartade gymnastiklärarutbildningen vid GIH-Örebro (GIH-Ö) – det som under en lång tid kallades för systerinstitutionen till GIH i Stockholm (GIH-S). I Örebro engagerade hon sig också i en av de större gymnastikföreningarna, Arbetarnas Gymnastikförening (AGF), numera del i Örebro Gymnastikförening.

I Örebro träffade hon sin andre man, Hans-Ove Nykvist, pianist och ackompanjatör till bland annat rörelseträning inom fristående gymnastik. Under 1970-talet växer en ny gymnastikdisciplin, Gymnastik Moderne, fram, idag kallad Rytmask sportgymnastik. I denna gymnastikform finner Barbro utlopp för sitt stora intresse för musik och rörelse. Hon blir under ett antal år ordförande i Svenska Gymnastikförbundets kommitté för Gymnastik Moderne. Gymnastiken fortsätter att löpa som en röd tråd genom hennes liv.

Med hjälp av sin egen mor, sönerns mormor, kunde Barbro leva ett aktivt yrkes- och fritidsliv. På somrarna gav sommarstugan mellan Kopparberg och Lindesberg tid både för återhämtning och för kreativitet. Här hämtade hon kraft och inspiration till undervisning och koreografier, och senare även till

sin forskning. Stugan var viktig för henne konstaterar sonen Urban som också poängterar: "hon höll ju alltid på med någonting ... så när hon gick i pension var det ju bra att hon kunde ägna sig åt forskning /.../ varje vecka på tisdagar gick hon upp klockan fyra för att ta tåget till Göteborg för sina studier där. Ja, det måste jag säga ... hon hade en vilja av stål".

Lärarinnan, lärarutbildaren, gymnastikledarinnan Barbro Carli med älsklingsfärgen lila, och ibland rosa, har gått ur tiden, men hon lämnar viktiga avtryck kring hur en kultur kan växa fram och utvecklas och hur snabbt en kultur kan marginaliseras och släckas ned. En icke-genomtänkt jämlikhetsreform ledde till en icke-jämställd integrering i skolämnet idrott och hälsa. Än idag kämpar ämnet med att hitta formerna för ett innehåll som bejakar såväl kunskaper i hälsa som värdet av en bred syn på vad en rörelsekultur i ämnet kan bestå av.

Tack Barbro Carli för ditt viktiga bidrag till historieskrivningen, där också Föreningen GCI ingår, och för din förmåga att sätta ljuset både på det som river ned och på det som bygger upp och utvecklar!

Foto: Privat

Till minne av Karin Lindén (1929–2020)

av Claes Annerstedt

Karin Lindén (född Lindberg) gick ur tiden den 2 december 2020. I idrottslärarkretsar är Karin mest känd för sina insatser inom ergonomi och arbetsmiljöfrågor, men också för sitt uppskattade arbete som lärarutbildare vid GIH-Örebro, alltifrån dess start på 1960-talet och fram till den egna pensioneringen på 1990-talet.

Karin var också en av Sveriges främsta gymnaster med en mycket framgångsrik internationell karriär. I många år var hon även en uppskattad programledare för radions morgongymnastik i programmet "Morgonpasset".

Karin Lindberg föddes i Nederkalix 1929, men familjen flyttade redan då Karin var 2 år till Stockholm. När hon var i 12-årsåldern deltog hon i en "prova-på-träning" på Östermalms IP och blev erbjuden att börja i en nystartad gymnastiktrupp för flickor. Som 16-åring anslöt hon sig till GF Stockholmsflickorna. Tre år senare, 1948, rönnte hon stora framgångar i OS i London, liksom senare i OS i Helsingfors 1952 och i Melbourne 1956 respektive i VM i Basel 1950 och i Rom 1954. Hon nådde också topplaceringar i SM i gymnastik under åren 1948–1957. År 1952 utsågs hon till Årets idrottskvinna i Sverige.

Karin utbildade sig först till farmaceut, och sökte sedan till Gymnastiska centralinstitutet (GCI) i Stockholm. Hon tog sin examen som gymnastikdirektör 1954. När GIH i Örebro startade år 1966 blev hon lärarutbildare där, och hon stannade kvar som högskoleadjunkt i gymnastikens metodik på GIH-Ö fram till sin pension på 1990-talet.

Mot slutet av sin yrkesverksamma karriär, och inte minst efter pensioneringen, ledde Karins intresse för kropp, rörelseskolning och lärande att hon engagerade sig i arbetsmiljöfrågor och i ergonomiska frågor. Hon författade ett utmärkt läromedel i ergonomi – *Riktiga rörelser: ergonomi i skolan* – som utkom 1995 med försäkringsbolaget Folksam som förlag och sponsor. Hon skrev också flera uppskattade artiklar om ergonomi och arbetsmiljö i idrottslärares eget fackliga organ "Tidskrift i Gymnastik & Idrott".

När jag själv hade Karin Lindén som lärare på GIH i Örebro 1974–76 fångade hon min uppmärksamhet genom sitt engagerade och strukturerade sätt att arbeta med den fysiska och motoriska skolningen av oss lärarstudenter.

Karin Lindén med ett foto av sig själv från OS i London 1948.
Foto: Jimmy Wixström/Aftonbladet/TT. Bilden något beskuren

Hennes intresse av att utveckla oss rent rörelsemässigt var imponerande. Hon ställde bland annat upp och tränade extra med oss på lördagsmorgnarna. Vi, som trodde att vi var vältränade, fick träningsvärk och upptäckte muskler som vi inte visste fanns! Karin var oerhört noggrann och ambitiös och verkligen intresserad av att vi skulle utvecklas.

Genom åren fortsatte jag att ha kontakt med Karin. Jag lärde känna henne som en ganska lågmäld person, men hon hade bestämda uppfattningar och stort driv och engagemang i de frågor som hon tyckte var angelägna. Idrottsämnet, välutbildade idrottslärare och behovet av ökad fysisk aktivitet var något hon alltid vurmade för och ville prata om. Så här skrev hon exempelvis i "Tidskrift i Gymnastik & Idrott" nr 6/95:

Jag tror och tycker att vi idrottslärare mer än någonsin behövs för att få igång Svensson och hoppas på något av en revolution – vårt land har inte råd att vårda folk för krämpor de själva kunnat förhindra. Pengar borde satsas på idrottsämnet i skolan, både tid och resurser, så att man skulle kunna minska på rehabiliteringsinsatserna bland vuxna!

Från 1956 var Karin gift med Erik Lindén, f d elitgymnast, ledare för AGF:s manliga elitgrupp och landslagsledare under många år. Erik Lindén var en nydanare inom motionsgymnastiken med en personlig och medryckande ledarstil. Ofta ledde han sina gymnastikpass med dragspel på bröstet och med musikalisk rytm och följsamhet fick han deltagarna att ta ut rörelserna maximalt. Han gick bort 1977, 70 år gammal.

Under en stor del av sitt liv kämpade Karin mot cancer i olika former. Endast 44 år gammal fick hon bröstcancer, vilket sedermera resulterade i lymfom (cancer i lymfsystemet). Hon pratade emellertid inte mycket om sin sjukdom, utan hade en positiv attityd och koncentrerade sig på andra saker i livet. På fritiden ägnade hon sig åt – förutom gymnastik förstås – vandringar, körsång och, på senare år på seniorboendet, bridge. Dessutom hade hon sitt sommarställe i Järnboås i Bergslagen, dit hon ofta drog sig tillbaka. Och så hade hon förstås sina kära barn och barnbarn. De sistnämnda fick en närvarande mormor/farmor, som verkligen uppskattade och trivdes med att leka, vandra och umgås med barnbarnen.

Vi minns Karin Lindén som en engagerad kollega och förebild. Alltid glad, positiv, intresserad och vetgirig. Vi som lärde känna henne är tacksamma för stunderna vi fick med henne. Tack Karin!

Karin Lindberg (Lindén) i OS, VM och SM

Karin Lindberg anslöt sig till GF Stockholmsflickorna 1945 under ledning av Karin Harvig. Detta var första året som det tävlades inom svensk gymnastik både för herrar och damer och både individuellt och i lag. Innan dess hade svenska gymnaster – skolade i Lingska principer, där tävling i princip var tabu – nästan enbart ägnat sig åt gymnastikuppvisningar och absolut inte anammat den tyska sk turngymnastikens utformning med räck, ringar och barr i fokus. Genom en svensk "lobby-aktion" vid den internationella gymnastikkongressen 1947 kom dock OS-programmet i London 1948 att få en utformning i vilken svensk gymnastik och svenska tävlingsbestämmelser fick betydande inflytande. Därmed valde svenska gymnaster att ställa upp i de olympiska spelen.

Vid OS i London 1948 blev det svenska laget – med Karin Lindberg som en av de bästa gymnasterna – fyra i lagtävlingen. Sverige låg fint placerat ända fram till sista grenen, som var fristående med handredskap, där de svenska damerna valde hopprep. Eftermälet från olympiaden säger att svenskorna blev bortdömda och att det var därför de hamnade utanför medaljstriden. Karin Lindberg blev femta i både fristående och hopp, men det delades vid denna tid inte ut några individuella medaljer utan enbart sammanlagt och i lag.

Vid OS i Helsingfors 1952 ingick Karin återigen i det svenska mångkampslaget och det blev ännu en gång en hedrande fjärdeplats för svenskorna. Även i Helsingfors segrade det svenska laget i grupp gymnastik med handredskap (bollar), men medaljer utdelades enbart i mångkampen.

Vid OS i Melbourne 1956 deltog Karin i sitt 3:e OS i rad. I grupp gymnastik med handredskap (bollar) kom svenskorna denna gång på silverplats, men några individuella medaljer utdelades inte heller i Melbourne.

Karin deltog även framgångsrikt *vid VM i gymnastik i Basel 1950 och i Rom 1954*. I Basel vann Sverige guld i lagtävlingen. De svenska damerna hemförde där också guld i "trupptävling i fristående gymnastik med löst handredskap". För svensk del var det återigen bollar som hade valts.

Vid Rom-VM 1954 fick de svenska damerna nöja sig med åttonde plats i mångkampen. I gruppfristående, som varit deras främsta gren (bollar), lyckades de efter en stark insats erövra bronsmedaljerna efter Ungern och Sovjetunionen.

Karin Lindberg deltog i *SM i gymnastik* under totalt tio år (1948–1957). Hennes individuella placeringar blev 2,3,5,2,2,1,1,5,2,4. Åren 1952 och 1953 var mästerskapet uppdelat i två avdelningar, en svensk och en internationell del, där Karin hemförde segern i den internationella. Från och med 1954 var denna tävlingsform det enda alternativet och så småningom bytte det namn till artistisk gymnastik.

Efter sin elitkarriär som gymnast övergick Karin Lindén till olika ledarfunktioner inom gymnastiken. Åren 1983–91 var hon ordförande i Örebro läns gymnastikförbund.

Margaretha blir Maggie

– I USA bodde jag på ett "sorority" och en av mina kamrater tyckte att Margaretha var så långt och svårt att säga, så hon frågade om det var OK att kalla mig Maggie, och så fick det bli.

Foto: privat

Maggies reflektioner

av Föreningen GCI & Maggie Norheden

Vid årsmötet 2022 avgick Maggie Norheden från Föreningen GCI:s styrelse, där hon varit verksam i drygt 40 år.

Här sammanfattar hon sina reflektioner över styrelsearbetet.

Vägen till GCI

Grunden till att jag överhuvudtaget blev idrottslärare lades i USA. Vår familj flyttade från Jämtland och via Västergötland hamnade vi till slut i Norberg. Efter studenten i Fagersta sökte jag och fick genom Sverige-Amerikastiftelsen ett stipendium för att studera ett år vid ett amerikanskt universitet.

Där träffade jag så småningom en ung man, som jag bestämde skulle bli min för evigt. Men mitt visum räckte bara ett år – vad göra?

En god idé var att skaffa en kort utbildning som kunde användas även i USA. Jag hade varit intresserad av gymnastik och idrott i skolan, så GCI blev ett bra alternativ. Lärare behövs ju överallt. Sedan är det väl så att kärleken är evig, men föremålen skiftar. Jag kom aldrig att bosätta mig på andra sidan Atlanten.

Första tiden som gymnastiklärare

Efter två år i Södra Latins gymnasalar insåg jag att livet kanske hade mer att erbjuda. Jag började då läsa engelska på kvällstid och efter två år hade jag två betyg. På den tiden gick det att få B-avdrag för att studera. Jag läste också zoologi, kemi och botanik utöver engelskan, och fick min fil mag i januari 1972.

När vårterminen började och jag kom tillbaka till Södra Latin, visade det sig att en lärare i naturkunskap och kemi skulle gå ner i tjänst, så jag fick överta halva denne lärares tjänst. Det var lite nervöst att undervisa naturvetare i sista ring i kemi, men det gick. Fram till 1989 var jag tvåämneslärare, sedan släppte jag idrotten för gott.

Vägen in i föreningen

När jag gick sista året på GCI anlidade en av lärarna där, Anna-Lisa Näsmark, en fri-dansare som höll kurser på GCI, Talley Beatty. Detta blev inkörsporten till "lördagsdansen", en kursverksamhet som Föreningen GCI höll i under många år. Kända danslärare engagerades: Graham Tainton, Herman Howell, Richardina Williams och Vanoye Aikens. Medlemskap i Föreningen GCI var en självklarhet för alla som ville vara med. Det ordnades även många andra kurser som jag deltog i.

Styrelsearbetet

Halva livet har jag suttit i Föreningen GCI:s styrelse och mycket har hänt under årens lopp. Jag rekryterades till styrelsen 1981 av min kollega i Södra Latin, Britta Öijersten och utsågs till skattmästare, d v s ansvarig för ekonomin. Åren 1986–1997 var jag ordförande och 2002 tog jag över posten som fondförvaltare. Vid årsmötet 2022 lämnade jag alla uppdrag, utom för seniorsektionen.

Genom åren har styrelsearbetet präglats av det uppdrag som föreningen har inskrivit i sina stadgar, nämligen att förvalta föreningens ursprungsidé om kamratskap och stöttning i arbetslivet. Detta sker genom kursverksamhet, årsskrift, förvaltande av föreningens fonder och utdelning av stipendier enligt fondernas stadgar.

När jag började i styrelsen låg fokus på kursverksamheten. Under 1981 arrangerade vi två lördagskurser och fyra weekendkurser, varav två utanför Stockholm: i Umeå och Göteborg. Samtliga var kurser med heldagsprogram. Årsskrifterna från 80- och 90-talet är fyllda av beskrivningar av kursernas innehåll och referat från dessa träffar. Då, precis som nu, hade vi också kurser på vardagskvällar med en smörgås, innan aktiviteterna började. Det är ett utmärkt tillfälle att träffas, dela med sig av egna erfarenheter och få tips av andra om hur de arbetar och löser problem. Också i dag ligger fokus på att nå medlemmarna och locka till de kurser vi hoppas skall vara ”matnyttiga”.

Ett annat centralt område för styrelsearbetet är att värva nya medlemmar. Många lockas till Föreningen GCI tack vare våra stipendiefonder. Under årens lopp har utdelningarna från fonderna vuxit och vi kan nu dela ut hundratusentals kronor till en växande skara stipendiater.

Våra hus har även bidragit till föreningens dragningskraft. Vårt tidigare hus, ”Sallys stuga” i Maggås mellan Orsa och Mora, såldes 1983 och ersattes av Byängsgården i Tällberg. Genom alla stugfogdars gedigna insatser är det nu en pärla som medlemmarna längtar efter att få hyra.

Modernisering av verksamheten

Digitaliseringen är på gott och ont. När jag började i styrelsen sköttes all hantering av medlemmar och pengar manuellt; skattmästaren hade en stor liggare där alla medlemsavgifter fördes in för hand. Visserligen kom pengarna in på ett postgirokonto, men intäkterna måste bokföras namn för namn och medlemsavgifterna sammanräknas. Medlemsregistret fördes genom ett kartotek. Det sköttes av en dam, som styrelsemedlemmen Anna-Lisa Näsmark var granne med.

Så småningom moderniserades hanteringen och skattmästaren tillhandahöll en enkel digitalisering av medlemsavgift och matrikel, men det var ändå långt från den hantering vi har idag med total datorisering av ekonomi och register.

Våra äldre medlemmar har ibland haft svårigheter med de moderniserade systemen, men med tiden lär sig alla att hantera tekniken.

Mitt uppdrag som fondförvaltare har genomgått en revolution sedan jag började. Excel-filerna har bytts mot professionella bokförningsprogram och revisorer, som kräver nya färdigheter. Det var bara att bita ihop och lära sig. Underbart att allt går att fixa!

Seniorsektionen

Många medlemmar vill fortsätta att träffas efter sin pensionering, och 2005 bildades en Seniorsektion med Birgitta Lindström, Ebba Modén och Karin Reiland som ansvariga. Seniorsektion blev mycket populär. Sedan 2014 har jag varit en av de ansvariga.

Sammanfattningsvis vill jag betona att jag aldrig hade varit engagerad i styrelsen så länge, om det inte varit för de fantastiska kvinnor jag haft förmånen att arbeta med och lära känna under alla dessa år. Hängivna, generösa, hårt arbetande idésprutor med hjärtan av guld. Våra konferensresor är minnen för livet – så många nya grepp och glada skratt.

Tack för mig!

Maggie

Suzanne Lundvall

Ordförande

E-post: suzanne.lundvall@gu.se

Jag studerade på GIH i Stockholm i slutet av 1970-talet (lärar-examen 1978) och var under ett tiotal år verksam på skolans alla stadier, inklusive gymnasiet. Fick anställning på GIH som lärarutbildare i början av 1990-talet inom kunskapsområdena gymnastik respektive rörelse och dans. Efter en forskarutbildning

i pedagogik, bland annat inom ramen för en forskarskola med inriktning estetiska lärprocesser, arbetar jag främst inom områdena idrottspedagogik, 'didaktik' och utbildningsvetenskap, tillsammans med handledning av studerande och doktorander.

Jag är professor i idrottsvetenskap med inriktning mot idrott och hälsa vid Göteborgs universitet samt professor II (gästprofessor) vid Högskolan på Vestlandet i Norge. Vid Göteborgs universitet ansvarar jag för en strategisk satsning på skolämnet idrott och hälsa, under arbetsnamnet Possibility, där fokus är riktat mot idrott, hälsa och hållbarhet. En viktig fråga är att undersöka hur olika pedagogiska och didaktiska överväganden i relation till hållbar utveckling, kan bidra till att möjliggöra ett nytänkande och en omorientering av didaktiska strategier och ämnesinnehåll. Jag har haft en rad uppdrag inom den ideella idrottsrörelsen, bland annat som ledamot i Riksidrottsstyrelsen (2013–2017) och i Svenska Gymnastikförbundets styrelse (sedan 2010).

Anna Tidén

Vice ordförande, rekryterings- och PR-ansvarig

E-post: anna.tiden@gih.se

Jag tog examen 1984 på GIH i Stockholm och arbetade under cirka 10 år som idrottslärare från lågstadiet till gymnasiet i Botkyrka. Sedan 1995 har jag varit anställd på GIH som lärare i idrottens metodik med inriktning bollspel och friluftsliv, men även haft

arbetsuppgifter inom utbildningsledning på lärar- och tränarprogrammen.

År 2016 tog jag min forskarexamen i idrottsvetenskap. Min avhandling behandlade olika aspekter på allsidig rörelseförmåga. De senaste åren har jag varit involverad i praktisknära forskningsprojekt – en samverkan mellan kommuner, skolor, lärarutbildning och GIH i det så kallade ULF-projektet. Är i dag partiellt tjänstledig från min tjänst på GIH och arbetar med Golf Management. Jag älskar att åka skidor, gillar att spela golf och trivs med alla former av friluftsliv.

Carina Murblad

Kassör och registeransvarig

E-post: foreningengci@gmail.com

Jag är född 1978, gick på GIH 2000–2004. Har sedan dess arbetat som idrottslärare på låg-, mellan- och högstadiet. Under ett år bytte jag tjänst till biträdande rektor, men saknade idrotten och undervisningen så mycket att jag bytte tillbaka.

Nu undervisar jag i idrott på en låg- och mellanstadieskola i Huddinge. Är aktiv som ledare i Huddinge handboll i mina barns lag.

Har en egen bakgrund som alpin utförsåkare med aktiv karriär fram till 20-årsåldern. Efter min egen aktiva åkning var jag ledare inom Stockholms skidförbund. Jag har hand om Föreningen GCI:s register, medlemsavgifter och löpande kostnader.

Marianne Beckman

Sekreterare

E-post: marianne.beckman1224@gmail.com

Jag gick ut GIH Stockholm 1978 och avslutade mitt yrkesverksamma liv hösten 2020. Har jobbat på samtliga stadier, liksom med barn som har syn- och hörselskador och med barn i grundsärskola. Kompletterade min idrottslärarutbildning med "Barn med särskilda behov" på GIH för Ann-Marie Östman, och har gått hand-

ledarutbildning. På gymnasiet har jag, förutom att undervisa i idrott och hälsa, också undervisat i ergonomi och arbetsmiljö. Tillsammans med kollegor startade jag på Tibble Gymnasium i Täby "Idrott, Hälsa- och Ledarskapsprogrammet", som först låg under SH-programmet, men nu ligger under BF-programmet.

För IHL-elever har jag haft kurserna fritids- och idrottskunskap och idrottshistoria. Med dessa elever har vi bland annat deltagit som funktionärer på VM i Åre 2007 och 2019. Efter att ha läst engelska på SU för att få behörighet i engelska på gymnasiet, hade jag kombinationen idrott och hälsa och engelska de sista 20 åren på Tibble Gymnasium. Jag tycker om att motionera, vara med familj och vänner, laga mat och baka, handarbeta, läsa, kultur och vara på Åland, där jag har ett hus. Har tidigare spelat fotboll, nu spelar jag golf när jag hinner.

Ingrid Bergström

Stipendieansvarig

E-post: foreningengci@telia.com

Jag gick på GIH 1986–89; det var första omgången som gick tre år. Linjen jag gick hette specialidrottslärlinjen, vilket innebär att vi också fick utbildning inom vår specialidrott, min var gymnastik. Många blev tränare eller administratörer inom sin idrott, men alla blev också behöriga idrottslärare för skolans alla stadier. Jag har alltid haft ena foten inom gymnastiken som

tränare, ledare, utbildare och styrelseledamot på förenings-, distrikts- och riksnivå.

En kort period arbetade jag också som tjänsteman på Gymnastikförbundet. Men det var skolan som var min plats. Jag arbetade 10 år som idrottslärare, innan jag genom lärarlyftet läste in matematik och läsinläring för yngre åldrar. Sedan dess har jag arbetat som klasslärare för förskoleklass upp till årskurs 3. Parallellt med arbetet i skolan har jag hela tiden varit ledamot i Föreningen GCI:s styrelse. Jag ansvarar i första hand för frågor och handläggning av de stipendier vi varje år delar ut till fortbildning, studieresor och vid försvagad hälsa.

Sofie Dahlström

Ledamot och ansvarig för kurser med Ninni Kyséla

E-post: sofie.dahlstrom@hotmail.com

Jag är ny ledamot i styrelsen från april-22, har således inte fått någon specifik uppgift ännu, men kommer att hjälpa Ninni med kurser. Tog examen från IH 1997 och arbetade sedan i två år i Farsta, innan jag kom till Stockholms innerstad. I 20 år var jag Lilla Adolf Fredriks skola trogen. Det är en F-6-skola på Norrmalm.

En termin provade jag dock att jobba på högstadiet på Mälarhöjdens skola. – En mycket fin erfarenhet! Sedan 3 år tillbaka arbetar jag på Gustav Vasa skola som också är min egen gamla skola, där jag gick åk 1–6.

Jag har två söner som är 14 och 29 år, och umgås på min fritid med dem så mycket jag kan. Har blivit helt besatt av att leta kontroller i skogen! "Friska Nacka" och "Hitta Ut" är fantastiska aktiviteter för att enkelt komma ut. Jag har också upptäckt kallbadet och försöker bada en gång i veckan året om.

Béatrice Gibbs

Fondförvaltning

E-post: beatricegibbs@gmail.com

Jag tog examen från GIH 2007. Sedan 14 år tillbaka arbetar jag på Fredrika Bremergymnasiet som lärare i idrott och hälsa, samt i företagsekonomiska ämnen i Haninge kommun. Arbetar även som lektor i idrott och har olika uppdrag inom idrott och hälsa för hela kommunen, bland annat driver jag nätverk för alla lärare i idrott och

hälsa. För att få en tjänst som lektor gick jag en forskarskola i ämnet idrott och hälsas didaktik, där jag skrev en licentiatuppsats om dansspel som läromedel med titeln *Wii lär oss dansa*. Mina främsta intressen är friluftsliv och dans. Friluftsliv för att naturen är underbar under alla årstider och dans för att det är så befriande och roligt!

Ninni Kyséla

Kursansvarig inom styrelsen

E-post: kysela@telia.com

Jag tog examen 1993 vid GIH Stockholm, där jag läste till idrottslärare med fäktning som specialidrott. Därefter har jag arbetat som idrottslärare på Svenska skolan i London i 7 år och 20 år på en liten f-6 skola i Bromma. Nu undervisar jag på Nya Elementar, en f-9 skola. Jag brinner för mitt ämne och vill sprida

rörelseglädje. Är även äventyrspedagog och driver tillsammans med Mi Robertini Äventyrspedagogerna i Stockholm, där vi har inspirationskurser för pedagoger.

På fritiden springer jag mycket, bland annat i en trailgrupp, där min hund Chico ofta hänger med. Jag tycker även om att paddla och cykla i skogen. Har också det delade uppdraget som förbundskapten för Sveriges damer i värjfäktning.

Karin Wirén

Ansvarig för webb och sociala medier

E-post: karinwiren5@gmail.com

Jag är född 1983 och gick på GIH 2002–2006. Jag har arbetat i Farsta stadsdel sedan jag tog examen med en kort period i Haninge, innan jag återigen kom tillbaka till Farsta. Arbetar sedan ett par år på Hökarängsskolan med 1–6 samt

grundskolan. Har varit med i GCI:s styrelse sedan 2017 och mina ansvarsområden är hemsida och sociala medier

Eva Kraepelien Strid

Förvaltare av Byängsgården, adjungerad

E-post: gci.byangsgarden@gmail.com

Efter gymnastikdirektörsexamen 1971 på gymnastiklärarlinjen i Stockholm, fick jag en tjänst på Carlslunds träningskola. Att ha arbetat på en träningskola har givit mig mycket av mina värderingar i livet. Jag har även undervisat årskurserna ett till nio i den obligatoriska skolan

i 13 år. Åren 1989–1991 fick jag förmånen att vara med om att bygga upp Sturebadet i Stockholm som administrativ chef och ansvarig för vattengymnastik och hälsoprofilsbedömning.

Därefter var jag platschef på Skebo Herrgård i Roslagen, en friskvårds- och konferensanläggning. Jag fick tjänst som lärare i metodik/didaktik inom idrott och friluftsliv på GIH i Stockholm år 1994. Där arbetade jag fram till min pension. Under åren på GIH var jag också studierektor på Hälso- och Sportmanagementprogrammet. Har avlagt en fil. magexamen. Mina intressen är friluftsliv i alla former, golf, resor och opera.

Årsmöteshandlingar för verksamhetsåret 2021

Föreningen GCI • 802001–1915

Förvaltningsberättelse för år 2021

Föreningens ändamål

Föreningen GCI har till ändamål att arbeta för sammanhållningen mellan gymnastikdirektörer/idrottslärare samt att underhålla och öka medlemmarnas intresse för och kunskap i gymnastik, lek och idrott. Detta sker genom kurser, föredrag och diskussioner.

På styrelsen för Föreningen GCI åligger att

- anordna fortbildningskurser
- ansvara för förvaltningen av föreningens fonder och att utdela stipendier
- utgiva årsbok
- ansvara för föreningen tillhörig fastighet
- stå till tjänst med råd och upplysningar åt medlemmar
- utge årsberättelse.

Styrelsen för Föreningen GCI får i enlighet med § 7 av de för föreningen gällande stadgarna avlämna följande berättelse för verksamhetsåret 2021.

Styrelsen har under 2021 utgjorts av följande personer:

Suzanne Lundvall	ordförande
Margaretha Norheden	vice ordförande och fondförvaltare
Ingrid Bergström	stipendieansvarig
Marianne Beckman	sekreterare
Ninni Kysela	kursadministratör
Carina Murlblad	kassör och registeransvarig
Anna Tidén	rekryterings- och PR-ansvarig
Karin Wirén	webbansvarig/soc. medier
Beatrice Gibbs	suppleant
Eva Kraepelien-Strid	Byängsgården

Revisorer, valberedning, styrelsemöten och kursverksamhet

Revisorer

Revisor har under år 2021 varit auktoriserad revisor Tomas Randér, RETORA revision och rådgivning, Täby samt lekmannarevisorer Agneta Lundeberg och Ebba Modén.

Valberedningen

Jane Meckbach ordförande, Marie Nyberg, Tove Ellberg och Maja Uebel, valberedningssamordnare.

Styrelsemöten

Styrelsen för Föreningen GCI har under året haft åtta protokollförda styrelsemöten samt årsmöte.

Lördagen den 30 januari

Måndagen den 22 februari

Årsmöte lördagen den 20 mars

Torsdagen den 22 april

Torsdagen den 20 maj

Torsdagen den 19 augusti

Måndagen den 20 september

Måndagen den 25 oktober

Torsdagen den 25 november

Kursverksamhet under 2021

Lördagen den 20 mars - Digital årsmöteskurs

"Vad har idrottslärare att lära från träningsbranchen och vice versa"

Föredragshållare: Lovisa Sandström. Antal anmälda : 200 st.

Torsdagen den 18 november - Höstkurs - Plats: GIH

"Dansspel som läromedel"

Kursledare: Béatrice Gibbs. Antal deltagare: 12 st.

Seniorsektionen

Tisdagen den 26 oktober - *Vandring i Nackareservatet runt Källtorpssjön*

Ledare: Per Klingbjer. Antal deltagare: 7 st.

Tisdagen den 9 november - *Benskörhet – hur rädda behöver vi vara?* - Plats: GIH

Föreläsare: Kristina Ekstrand, överläkare geriatrik Sabbatsberg. Antal deltagare: 16 st.

Seniorsektionen, stipendier, Byängsgården och medlemsinformation

Seniorsektionen

Seniorsektionen är ett bra och positivt komplement till Föreningen GCI. Verksamheten bestående av kurser och träffar, ger möjlighet till både social samvaro, diskussioner, kunskaper och färdigheter. Ansvariga för seniorsektionen har varit Margaretha Norheden samt Susanne Levén.

Stipendier utdelade 2021

Ur Stiftelsen Elin Falks stipendie- och understödsfond och ur Stiftelsen Föreningen GCI:s Samfond har stipendier beviljats till följande medlemmar:

Elin Falk

Agneta Flatvad

Anna-Maria Furu

Anna Maria Lidbaum

Ann-Charlotte Olofsson

Birgitta Lindahl

Helena Damberg

Helena Eriksson

Johanna Niiranen

Kajsa Nuutinen

Karin Jansson

Kristina Sundén Andersson

Linda Persson

Lisa Lundberg

Lotta Bertilsson

Louise Ahlberg

Maria Wallbom

Marie Laurén Wennergren

Marie Aldener

Mica Almberg

Nina Unefeldt

Petra Karlsson

Petra Wolde

Susanne Laurell

Avser

Funtasifabriken

Kostrådgivare

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Stöd/rekreation, Yoga for life

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Yogautbildning

Stöd/rekreation, träningsresa

Träningsresa

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Funtasifabriken

Samfonden

Agneta Nilsson

Agneta Rydell

Avser

Träningsresa, rekreation

Träningsresa, rekreation (komplettering)

Anette Frykman	Studieresa Australien
Ann - Kristin Wallgren	Stöd/rekreation
Anna Qvarfordt	Resa och vistelse på Byängsgården
Annica Grén	Skola, hälsa och pedagogik, Motus Vitae
Beatrice Gibbs	Forskningsprojekt Fredrika Bremer Gym
Birgitta Lindström	Träningsresa, senior
Britta Brännström	Skidkurs randonné, UCPA
Catharina Mangfors	Träningsresa, rekreation
Ebba Modén	Träningsresa, senior
Eva-Lena Ahlström Hermansson	Träningsresa, Sportklätterkurs
Gun Pella	Stöd/rekreation
Hanna Mulder	Masterprogrammet, GIH
Inga-Britt Welander	Träningsresa, senior
Inger Ottosson	Seniorträning, SvGf
Inger Johansson	Seminarium psykomotorik
Jane Meckbach	Seniorträning, SvGf
Karin Hederyd	Skidkurs randonne, UCPA
Karin Jackson	Stöd/rekreation
Karin Reiland	Träningsresa, senior
Kirsti Feldtman	Seminarium psykomotorik
Lena Janvik Bragnell	Stöd/rekreation
Lisa Goude	Stöd/rekreation
Margareta Engström	Träningsresa, senior
Maud Björkman	Träningsresa, senior
Maud Gawelin	Träningsresa, senior
Ninni Kyséla	Soma moves
Regina Jensen	Kommunikologi
Sonja Aldensand	Träningsresa, senior
Susanne Levén	Träningsresa, dans och träning
Susanne Rydin	Stöd/rekreation
Ulla Lindvall	Träningsresa, rekreation (komplettering)
Ulrika Widegren	Yogautbildning

Byängsgården

Byängsgården har varit uthyrd i 23 veckor, 15 weekends och 5 övriga tillfällen (enstaka dagar). Forskare och lärare har haft minikonferenser. Coronapandemin har även drabbat Byängsgården, några avbokningar har skett. Receptionen på Greens Hotell har som tidigare haft hand om nyckeln till Byängsgården och Mabergs All-service har skött de gröna ytorna. Trädgårdsrådgivning och planteringar har skötts av Karin Holmats Bond (Milla-mollis, Tällberg).

Följande reparationer och åtgärder har genomförts

Hela Byängsgårdens fasad, både stora husets och garaget med fönster, är nu färdigmålade. Nya vindskivor på garaget är på plats och målade. Tre björkar på Byängsgårdens nedre del av tomten är fällda och en ny björk är planterad. Björken i tomthörnan mot Byängsgattu har samfälligheten tagit ner (tillhörde inte vår tomt) och där har fem ”större” syrener planterats. Buskar med marktäckare har även planterats runt uteplatsen på framsidan av huset. Stubbfräsning efter fällda träd på hela tomten har skett och nytt gräs har såtts där det har behövts.

Ny entrétrappa är tillverkad och entréplanet till huvudingången är slipat och oljat. Smärre murarbeten har gjorts på husgrunden. Ny spis är inköpt.

Eva Kraepelien Strid har under året varit förvaltare för Byängsgården, dess skötsel och underhåll, bokningar och ekonomi. Ett bra stöd har varit hennes man, Olle.

Årsavgift

Årsavgiften för 2021 har utgått med 200 kronor.

Medlemmar

Antal medlemmar har under året varit 661 st, varav 6 stycken hedersmedlemmar och 162 ständiga medlemmar. 23 stycken nya medlemmar har tillkommit.

Under året har det kommit för kännedom till föreningen att följande 9 medlemmar avlidit: Ulla Ekener, Harrieth Eriksson, Lillemor Fredholm, Birgitta Gelin, Kerstin Granberg, Karin Greber Wintzell samt Margit Lundström.

Resultat och ställning

Föreningens redovisade resultat för räkenskapsåret och den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets utgång framgår av efterföljande resultat- och balansräkning med noter.

Årsredovisning av Stiftelsen Föreningen GCI:s Samfund för verksamhetsåret 2021

Föreningen GCI • Org.nr 802001-1915

	2021-12-31	2020-12-31
Balansräkning		
Omsättningstillgångar		
Bank	157 811	155 176
Anläggningstillgångar		
Aktier	11 586 733	11 086 930
Obligationer	1 046 000	1 046 000
Summa anläggningstillgångar	12 632 733	11 252 795
Summa tillgångar	12 790 544	12 288 106
Skulder och eget kapital		
Eget kapital vid årets ingång	12 288 106	12 218 812
Årets resultat	502 440	69 294
Kronutjämning	-2	
Summa skulder och eget kapital	12 790 544	12 288 106
Resultaträkning		
Intäkter		
Utdelning aktier	776 861	250 836
Överfört från pg IB	27 840	
Vinst aktieförsäljning	355 708	50 966
Summa intäkter	1 160 409	301 802
Kostnader		
Utdelning stip	396 100	35 000
Förv.kostn	137 115	103 735
Arvoden	124 754	93 773
Summa kostnader	657 969	232 508
Årets resultat	502 440	69 294
Summa	1 160 409	301 802

Årsredovisning av Stiftelsen Elin Falks Stipendie- och understödsfond under verksamhetsåret 2021

Föreningen GCI • Org.nr 80 2000-8382

	2021-12-31	2020-12-31
Balansräkning		
Omsättningstillgångar		
Bank	300 711	275 228
Anläggn.tillg		
Aktier	9 082 685	8 589 565
Obligationer	523 000	523 000
Summa anläggningstillgångar	9 605 685	9 112 565
Summa tillgångar	9 906 396	9 387 793
Skulder och eget kapital		
Eget kapital vid årets ingång	9 387 793	9 087 936
Årets resultat	518 604	299 857
Kronutjämning	-1	
Summa skulder och eget kapital	9 906 396	9 387 793
Resultaträkning		
Intäkter		
Utdelning aktier	611 618	194 792
Överfört från pg IB	21 417	
Vinst aktieförsäljning	356 265	53 080
Summa intäkter	989 300	247 872
Kostnader		
Utdelning stip	373 752	-137 800
Förv.kostn	96 944	85 815
Summa kostnader	470 696	-51 985
Årets resultat	518 604	299 857
Summa	989 300	247 872

Årsredovisning av Kvinnliga Gymnastiksällskapets fond under verksamhetsåret 2021

Föreningen GCI • Org.nr 802001-1915

Balansräkning

	2021-12-31	2020-12-31
Omsättningstillgångar		
Bank	39 105	9513
Anläggn.tillg		
Aktier	3 184 813	3 089 246
Obligationer		
Summa anläggningstillgångar		
Summa tillgångar	3 223 918	3 098 759

Skulder och eget kapital

Eget kapital vid årets ingång	3 098 759	3 161 282
Årets resultat	125 159	-62 523
Kronutjämning		
Summa skulder och eget kapital	3 223 918	3 098 759

Resultaträkning

Intäkter		
Utdelning aktier	189 999	63 143
SHB	130	
Industrivärden	5 011	
Vinst aktieförsäljning/obl	100 869	-4 800
Summa intäkter	296 009	58 343

Kostnader

Förvaltning	20 850	20 866
Överf. till Sparkonto	150 000	100 000
Summa kostnader	170 850	120 866

Årets resultat	125 159	-62 523
Summa	296 009	58 343

Årsredovisning för egna medel under verksamhetsåret 2021

Föreningen GCI • Org.nr 80 2001-1915

Balansräkning

	2021-12-31	2020-12-31
Omsättningstillgångar		
Bank	143 649	88 154
Aktier	1 432 731	1 367 334
Summa tillgångar	1 576 380	1 455 488

Skulder och eget kapital

Eget kapital vid årets ingång	1 455 488	1 472 310
Felräkningspost	110	
Årets resultat	120 782	-16 822
Summa skulder och eget kapital	1 576 380	1 455 488

Resultaträkning

Utdelning aktier	86,607	30,887
Industrivärden	2,506	
Vinst aktieförsäljning	59 500	-550
SHB	65	
Övrigt inbet 10 000 Ky F rev	10 000	1 673
Summa intäkter	158 678	32 010

Kostnader

Förv. kostn.	36 580	38 155
Skatt (ej i resultatrapport)	1 316	
Kurser		10 677
Summa kostnader	37 896	48 832

Årets resultat	120 782	-16 822
-----------------------	----------------	----------------

Foto: Privat

Från vänster:
Gustav Moberger, Agneta Fryxell, Leif Kugelberg, Kristina Stael von Holstein, Britt af Klinteberg,
Christina Bellander, Ulla Alm, Ann Sjöberg, Elisabeth Lagerlöf, Sven Vestfält, Lars Wahlström,
Leif Nylén.

60-ÅRSJUBILEUM!

Klockan 12.00 den 1 september 2022 samlades tolv f d GCI-elever för att fira att de började sina studier precis på dagen 60 år tidigare.

Föreningen GCI har flera medlemmar i kursen 1962–1964, som regelbundet ses på olika platser i landet och bland annat har ordnat en återträff i Byängsgården i Tällberg.

Foto: Detalj från bild av spjutkastning på gamla GCI:s friluftspan omkring år 1900, Gymnastik- och Idrottshögskolans bibliotek (Se vidare sid 53)

Föreningen GCI grundades 1902, i en pedagogisk brytningstid. Vid förra sekelskiftet kom barns förutsättningar och behov alltmer i fokus i skolans olika ämnen. Flera kvinnliga gymnastikdirektörer engagerade sig i reformering av undervisningen och var samtidigt verksamma i Föreningen GCI.

